

S T R I P S C H R I F T

EERSTE WERELDOORLOG IN STRIPS
BILL PLYMPTON

NUMMER 439 * €7,25

BØRGE RING

→ REDACTIO

De nieuwe uitgeverij Scratch verwacht twintig boeken per jaar uit te geven. Uitgever is Hansje Joustra, die bij Oog & Blik/Bezige Bij het veld moest ruimen wegens bezuinigen. Joustra heeft een groot deel van de Nederlandse stal aan tekenaars bij Oog & Blik weggetrokken om hen mee te laten doen aan dit nieuwe avontuur. Oprichter, directeur en geldschietster van Scratch is Wiebe Mokken. Hij werkt in de ICT-sector maar was daarvoor eigenaar van een stripwinkel op de Amsterdamse Zeedijk. Een man met kennis van stripzaken dus, en een liefhebber van mooi uitgegeven strips. Het gaat in zijn ogen in de branche te vaak over geld. 'We moeten terug naar de basis: prachtig werk subliem bezorgen', meldt hij in een persbericht. Een mooi streven, waarbij hij geadviseerd wordt door stripmaker Joost Swarte. Die is echter als auteur nog verbonden aan Oog & Blik. Niet echt een wenselijke situatie, maar toch stelt Henk Pröpper, de nieuwe directeur van De Bezige Bij, dat Swarte als auteur niet vertrekt. Oog & Blik blijft in Pröppers ogen een toonaangevende uitgeverij van grafische romans met Nederlandse auteurs. Wat het plan is om deze ambitie waar te maken is vooralsnog onduidelijk. Oog & Blik leed de afgelopen vier jaar onder de vlag van De Bezige Bij alleen maar verlies. Waarschijnlijk wordt het stripaanbod beperkt tot enkele titels per jaar, zoals het beleid bij die paar andere literaire uitgeverij in Nederland die nog grafische romans durven uitgeven. De plannen van Scratch lijken dan ook veelbelovender. Nu maar hopen dat de nieuwe uitgeverij een literair stripfonds met een duidelijk beleid en gezicht neerzet en dat het geen ratjetoe aan titels wordt. Dan is er kans om het structureel vol te houden op de Nederlandstalige stripmarkt.

→ OMSLAG

Børge Ring maakte de tekening op de voorzijde van *Stripschrift* oorspronkelijk voor het omslag van *Sjors* 42 van 1972. Het was een mooie *Sjors*-periode. Naast *Distel* konden we in het betreffende nummer ook de avonturen van *Brammetje Bram*, *Trigië*, *Joris Jofel*, *Archie*, *de man van staal*, *Billie Turf*, *Johan en Pirrewiet*, *Steven Sterk*, *De wondersloffen van Sjatie*, *Bollie en Billie* en *Guust* terugvinden.

Wie daar gevoelig voor is en zich nog eens wil wentelen in die 'goeie ouwe (strip)tijd' raden we aan deze *Sjors* uit oktober 1972 nog eens open te slaan.

■ INHOUD

2 ACTUA

10 STARS & STRIPS

Olav Beemer

12 BØRGE RING

Teus de Kruijff

20 BILL PLYMPTON

Rik Sanders

25 LIEVE LEZERS

Peter Breedveld

26 BEAUX ARTS

Taco Lemstra

30 MARQ DENKT

Marq van Broekhoven

32 DE BOVENTOON

41 HEINZ SERVICE SPREAD

Neromuur in Antwerpen

Op zaterdag 5 juli werd de 10e Antwerpse stripmuur feestelijk onthuld aan de Kloosterstraat 149.

De onthulling van deze jubileummuur werd gevierd samen met Marc Sleen van wie een fragment was gekozen uit het *Nero*-verhaal *De oliespuiter* uit 1981. En ook zijn goede vriend Urbanus gaf acte de présence.

De stripmurenroute 'Muurvast', een initiatief van Linda Torfs (van stripwinkel Mekanik) en Johan Bijttebier, beleeft hiermee een (voorlopig?) einde.

De nieuwe muur wordt geïntegreerd in de route en er wordt een herzien boekje uitgebracht waarin de complete wandeling zal zijn opgenomen. AvO

FOTO TON SCHURINGA

FOTO TON SCHURINGA

FOTO TON SCHURINGA

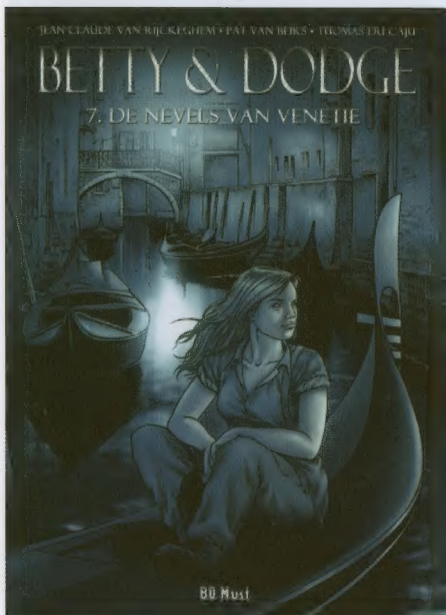
→ SUVAAL

IK ZOU TOCH
WAT VAKANTIE-
LEESVOER THUIS LATEN,
ALS IK JOU WAS...

DE STRIPWERELD
LEEFT, EN HOE!
OP DEZE PLAATS
GEEFT STRIP-
COLUMNIST ERWIN
SUVAAL HIEROP
ZIJN PERSOONLIJK
COMMENTAAR.

ERWIN.SUVAAL@
STRIPSCHRIFT.NL

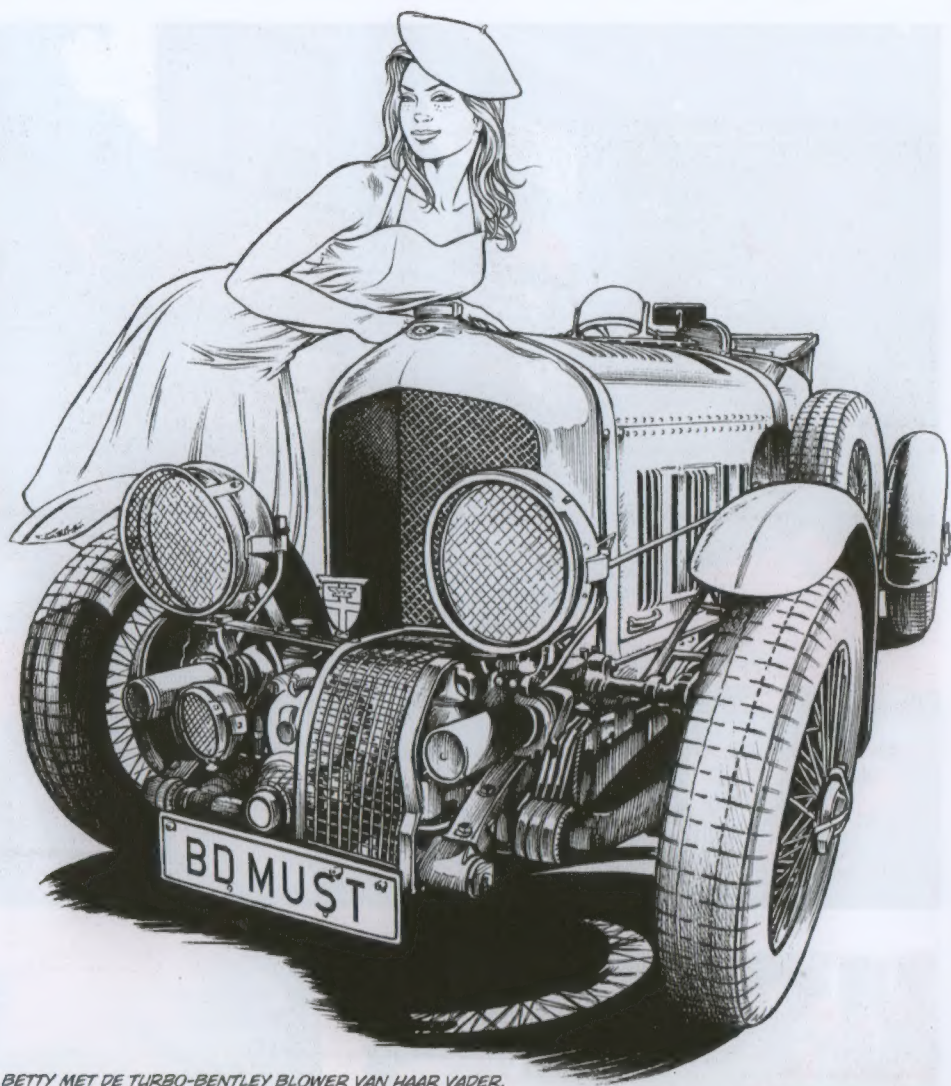

Betty & Dodge starten luxe door

Nadat uitgeverij Standaard een punt zette achter de serie leek het doek gevallen voor de avonturenstrip *Betty & Dodge*. Gelukkig wisten tekenaar Thomas Du Caju en de scenaristen Pat van Beirs en Jean-Claude van Rijckeghem een nieuw onderkomen te vinden. Uitgeverij BD Must ontfermde zich over de strip en bracht in een luxe versie deel zeven uit: *De nevels van Venetië* (ISBN 978-2-87535-142-5, hk, €39,95). De strip speelt zich eind jaren 1930 af, vlak voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog. De hoofdpersonen - de Britse aristocrate Betty en de Amerikaanse persfotograaf Dodge - raken in dit zevende deel in Italië verstrikt in een spionagezaak met de fascistische Benito Mussolini.

Het fraai uitgevoerde album bevat naast het verhaal in zwart/wit een dossier met schetsen en een prentengalerij. De oplage is beperkt tot 333 exemplaren met in elk boek een ingeplakt genummerd en gesigneerd ex-libris.

Uitgever Jean-Michel Boxus van BD Must vertelt dat er geen plannen zijn voor een goedkopere slappekaftuitgave. Du Caju is inmiddels bezig met het uitwerken van deel 8, dat ook in een luxe hardekaftversie zal verschijnen. RS

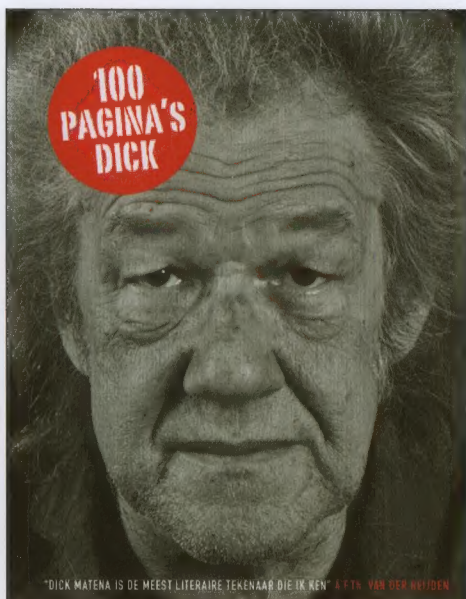
BETTY MET DE TURBO-BENTLEY BLOWER VAN HAAR VADER.

Boer Bouke in twee gedaanten

De striptekenaars Meinder Buynink (*Vindt ie grappig*) en John Endeman zijn gezamenlijk het project *Bouke* gestart. In deze humorstrip draait het om boer Bouke die zijn boerderij heeft verkocht en naar de stad is getrokken om daar van zijn oude dag te genieten. Daar komt weinig van want hij ontmoet talloze rare stadse lieden, uiteenlopend van een naakte buurman en een mooie buurvrouw tot aan stadskabouters, dikke kinderen en buitenaardse wezens.

De humor houdt het midden tussen die van *Heinz*, *Dirkjan* en *Beestjes*. Een aantal grappen zijn gebundeld in *Bouke. 'Proef'album* (€5; via www.meinder.nl te bestellen). Een origineel gegeven is dat de ene helft is gemaakt door Buynink en - wanneer je de bundel omdraait - de andere helft door Endeman. Beiden gebruiken de basiselementen van de strip om op eigen wijze en in een eigen stijl grappen uit te werken. Het omdraaiboekje heeft dan ook twee omslagen: een van Buynink en een van Endeman. RS

Liefdevol overzicht van het oeuvre van Matena

Niet alleen werd striptekenaar Dick Matena op 25 januari tijdens de eerste editie van Het Nederlandse Strippgala in het Haagse museum Meermanno – waarover *Stripschrift*-columnist Peter Breedveld, de Johan Derksen van de stripwereld – al een zeer informatief stukje heeft gewijd in *Stripschrift* 437 – verblijd met de eretitel Levend erfgoed: nee, Dick werd tijdens deze 'besloten bijeenkomst van meer dan 150 stripprominenten' ook nog eens getraakteerd op het liber amicorum *100 pagina's Dick* (ISBN 978-90-792-8733-8, Personalialia, €24,95).

Dit boek met harde kft biedt 112 pagina's lang een overzicht van het werk van deze veelzijdige, productieve, literaire tekenaar, met een uitgebreide chronologische stripografie, een somptueus geïllustreerd interview door Victor Vermomme, terwijl verder onder meer striphistoricus Rob van Eijck en kunstbroeder Martin Lodewijk herinneringen ophalen aan hun ontmoetingen met de man die door Marten Toonder werd beschouwd als zijn artistieke zoon. DR

BOVEN - Dit jaar verschijnt bij Personalialia van Matena een uitgave gewijd aan vier toonaangevende schrijvers: Godfried Bomans, Simon Carmiggelt, Louis Couperus en W. G. van der Hulst. Dit is een eerste aanzet voor de verstripping van *Het gesprek*, geschreven door Carmiggelt, uit *100 Dwaasheden*.

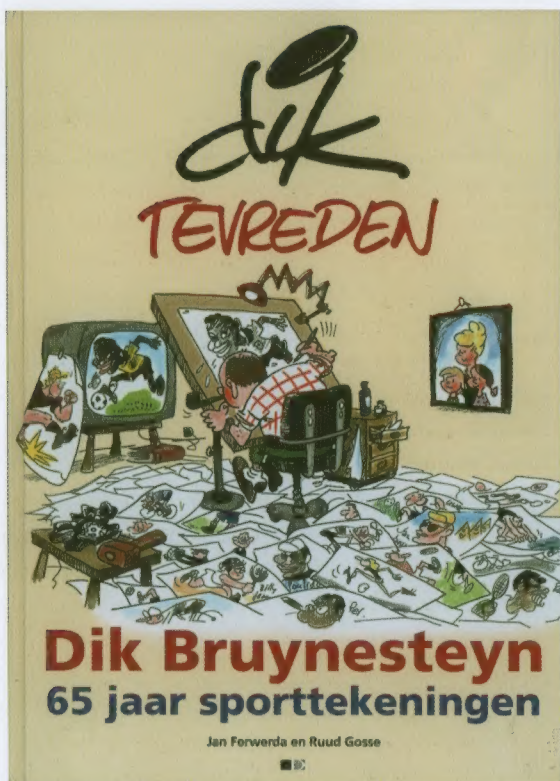
STROOK 1 - TURKS FRUIT - WOLKERS

Ik was aardig in de rotsocci terechtgekomen nadat ze bij ze weggegaan was. Ik werkte niet meer, ik at niet meer. Ik lag de hele dag tussen mijn vuile lakken en plakke foto's en maakfoto's van haar vlak bij zijn gezicht zodat ik op den duur haar dik onder de riemel zittende oog-haren dacht te zien bewegen als ik me afstrook. En haar lippen vol te zien worden om vochtig naar buiten gekruld, en de geluiden te horen als ze klaarkwam, heftig als in het begin, toen ze nog niet gelooft had het gemot voor zichzelf en mij te houden maar het wel de hele wereld in wilde schreeuwen, waarvoor een buurvrouw aan haar vroeg 'Wat doet hij toch met je?'

En een buurvrouw tegen mij zei: 'Het lijkt wel of jullie een nest jonge honden in huis hebben.' Ik las haar brieven na en schreef er sinnen uit op de muur. Nadat ik je verlaten had, moest ik een apotheek inruimen om bloedstelpende watten, die nodig waren om mijn hart in goede conditie te houden. Het Oisterenavond kon je hier in de stad het hooi ruiken. Ik verlang zo naar je. Terwijl ik dit schrijf maakt mijn kut zuijgende bewegingen als het mondje van een baby. Ik pijnsde mijn hersenen af met er steeds weer aan te denken wat er nagegaan was, waarom ze wat me weggegaan was voor zo'n klootzak, zo'n handelsreisiger, zo'n uit zijn krachten gegroeide lul met een doorgebogen rug.

BOVEN - Voor Meulenhoff verstript Matena *Turks fruit*, Jan Wolkers' meest gelezen en meest vertaalde boek.

Eerbetoon aan een sportieve karikaturist

Jan Ferwerda en Ruud Gosse zijn hardcore verzamelaars van het werk van Dik Bruynesteyn (1927-2012). Via de Stichting Dik Tevreden beheren zij – mede namens de erfgenamen – het creatieve erfgoed van de begaafde karikaturist en striptekenaar, die als chroniqueur van het (Nederlandse) sportleven vaak langs voetbal-, finishlijnen en andere sportevenementen te vinden was. Op het internet is werk van Bruynesteyn te vinden op de site Dik's Digitale Museum, maar sinds enige tijd wordt hij ook geëerd met het kloekke boek *Dik tevreden – Dik Bruynesteyn 65 jaar sporttekeningen* (ISBN 978-90-78115-63-2, Diepenmaat Uitgeverij en Ontwerpbureau, 192 pagina's, h.k. €19,95), natuurlijk samengesteld door de fans Ferwerda en Gosse.

Naast een uitgebreid overzicht van het schrijf- en tekenwerk van Bruynesteyn voor de media halen (ooit) bekende sporters en sportliefhebbers, van 'Beertje' Kreijermaat, Ard Schenk en Piet Keizer tot Dries van Agt, Hans Wiegel en Jan Mulder liefdevolle herinneringen op aan de aimabele tekenaar die tevens zo bedreven was in het vertellen van anekdotes.

Een aantrekkelijk boek voor liefhebbers van karikaturen, fans van vrolijke stripverhalen die vaak inspeelden op de actualiteit en voor geïnteresseerden in de sporthistorie. DR

Uitgeverij Favoriet

Fons Kolkman is de man achter de nieuwe Apeldoornse stripuitgeverij Favoriet. Fonkelnieuw zijn zijn strips echter niet, want hij geeft voorlopig alleen werk uit van oude Nederlandse meesters. In zijn fonds zit bij voorbeeld Jan van der Voo van wie hij *Pipo de Clown*, *Ketelbinkie* en – onder de verzamelnaam *Archief* – allerlei oud werk gaat uitgeven. Voorlopig staan er 15 titels op de planning. Van de albums, die in kleur verschijnen, wordt behalve een slappe-kaftversie ook een luxe harde-kaftversie in een oplage van vijftig exemplaren gemaakt. Hierbij wordt een genummerde en gesignde ex-libris geleverd. Van de *Ketelbinkie*-verhalen is ook een versie met een originele pagina verkrijgbaar. Deze oplage bedraagt twintig exemplaren.

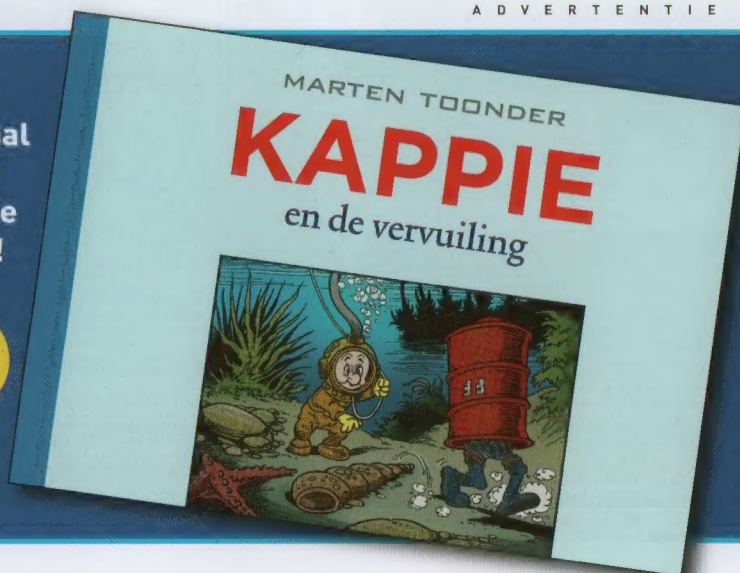
Van een andere Jan, Jan van Haasteren, staan 25 albums in de planning. Hieronder verhalen van *Tinus Trotyl*, *Baron van Tast*, *Sjaak en oom George*, *Oom Arie* en *Erik en opa*. Ook hier is ruimte voor divers werk ingeruimd in archiefuitgaven. Børge Ring moet het vooralsnog met negen albums doen. Acht *Distel*-verhalen en één uitgave gewijd aan *Kobus en Kachelmans*. TdK

A D V E R T E N T I E

Elk
kwartaal
een
nieuwe
titel!

SLECHTS
€9,95
per deel

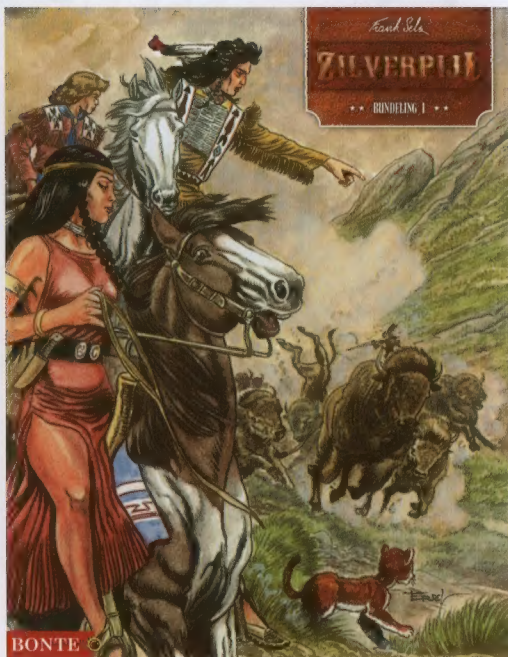

Ahoy!

Het vijfde deel is nu te koop!

Ook verkrijgbaar als **e-book** via de
app van Bruna Tablisto voor €8,99

www.stripstift.nl

Zilverpijl-bundeling is pronkstuk van Bonte

Bij uitgeverij Bonte verscheen een kloeki bundeling van tien verhalen van de jonge indiaan Zilverpijl, zijn blanke vriend Valk en poema Tinka. De westernstrip dateert al van eind jaren 1960 en werd geschreven door Hugo Renaerts. De tekeningen zijn van Frank Sels, die soms werd geassisteerd door Edgard Gastmans en Karel Verschuere.

De reeks is vertaald in Finland, Zweden en Noorwegen maar was vooral populair in Duitsland waar de strip jarenlang werd gepubliceerd in

de bladen *Felix* en *Silberpfeil*. De tien verhalen in deze eerste bundeling dateren uit de periode 1970-1981. Acht ervan zijn nooit eerder in het Nederlands verschenen. De andere twee zijn in 1976 en 1977 in het tijdschrift *Ohee* geplaatst.

Niet alle verhalen van *Zilverpijl* worden gebundeld, meldt Peter Bonte: 'Dat wordt te veel en we hebben ook niet de beschikking over al het materiaal. Daarnaast wil Etienne Hauwaerts van Brabant Strip *Zilverpijl*-verhalen op chronologische wijze gaan uitgeven en we gaan elkaar niet dwarszitten. Bovendien plaatsen we alleen verhalen die door Frank Sels zelf zijn getekend. Momenteel heb ik nog een dertigtal verhalen waar ik mee verder kan.' Hij heeft er nog veel werk aan omdat de originele pagina's die niet in het Nederlands zijn verschenen geen tekstballonnen bevatten. 'Die moeten apart worden ingeplaatst. Ook vinden we wel eens origineel tekenwerk maar dan zonder scenario. Dat betekent vertalen uit het Duits, maar daar zijn de verhalen vaak ingrijpend aangepast.' De omslagtekening van de bundeling is getekend door Erwin Sels, zoon van.

Bonte is zeer gelukkig met de uitgave: 'Als voorbeeld heb ik de *Bernard Prince*-bundelingen van uitgeverij Saga genomen; daar was ik direct verliefd op. Ik durf dit wel het pronkstuk uit mijn collectie te noemen'. *Zilverpijl - Bundeling 1* (ISBN 978-94-91466-02-1, zwart/wit, 304 pagina's, hk, €55) wordt uitgebracht in een oplage van 300 exemplaren en heeft achterin een klein dossier. TdK

→ FLITSEN

➔ Het is even opletten met de *Pin-Up Wings*-platenboeken van Silvester. Kortgeleden verscheen deel 1, vorig jaar al deel 3 en het nu aangekondigde deel 2 kent in ieder geval eenzelfde omslag als een ongenummerde *Pin-up Wings*-deel dat al in 2010 verscheen. ➔ Eelco Koper heeft de rechten van de strip *Casper & Hobbes* (Bill Watterson) verworven en plaatst de strip in zijn comictijdschrift *Superhelden*. Behalve deze strip worden ook onder andere de strips *Modderman* (Paul Grist), *De woeste draak* (Erik Larsen en Gregory Wright) en *De prijs van het paradijs* (Terry Moore) geplaatst. Een abonnement van 12 nummers voor €24,99 behoort tot de mogelijkheden. Meer info: superheldencomics.nl ➔ Het vriendenblad van Het Nederlands Stripmuseum geeft in zijn nieuwe uitgave de lezer in vogelvlucht een overzicht van het tienjarig bestaan. ➔ Het 200e nummer van *Brabant Strip Magazine* (Gefeliciteerd redactie en medewerkers!) brengt een uitgebreid dossier over Jommeke en de Studio Nys. Verder interviews met Xavier Fourquemin en Frances Porcel (van de strip *Folies Bergères*) en een artikel over de vroege strips van Jijé. De abonnees ontvingen als zomercadeau een bijlage getiteld *Brabant Strip - Een beeldverhaal*. Het boekwerk schetst in 48 pagina's de geschiedenis van de vereniging en toont de omslagen van alle magazines, *Collectie Fenix*-strips en andere uitgaven. ➔ *De kleine Robbe*, waarin Robbedoes als kleine jongen zijn avonturen beleeft, wordt verfilmd. Planning is 2015. Ook zijn er plannen om van de volwassen *Robbedoes* en *Kwabbernoot* een speelfilm te maken. De rechten zijn in handen van Marc Missonier die eerder Goscinny's *Kleine Nicolaas* naar de bioscoop bracht. ➔ Dark Dragon Books start een nieuwe serie *Star Wars*-strips. Dark Horse Comics doet dit al met succes in het Engels. De verhaallijn speelt zich af tussen deel 4, *A New Hope*, en deel 5, *The Empire Strikes Back*. De scenario's zijn van Brian Wood (*Northlanders*) en tekeningen worden gemaakt door meerdere tekenaars waaronder Stéphane Créty (*Drakenbloed*). ➔ Polina van Bastien Vivès wordt verfilmd. De Fransman met Algerijnse roots, Angelin Preljocaj, tekent voor de regie.

A D V E R T E N T I E

BOUTERBODE

De **Bouterbode**, hét blad over het werk van Jean Dulieu. Met veel informatie én een kleurrijk vervolgverhaal over een snufkabouter en een blauwe nacht.

€8,50 voor de edities 56-60, rekening NL97 INGB 0003 9454 95, Uitgeverij De Meulder - of bestel in de webwinkel

www.demeulder.nl

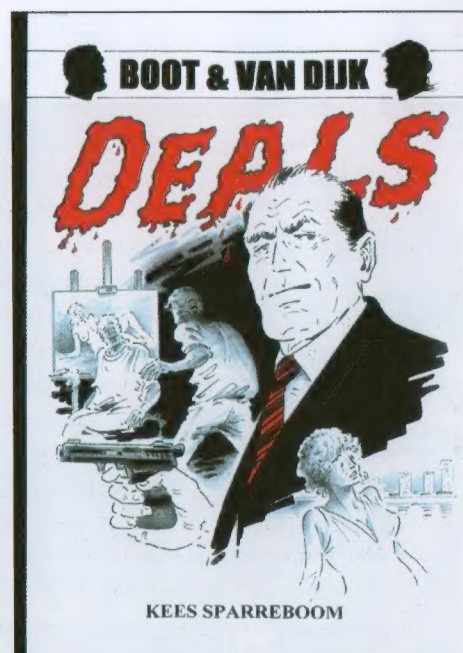

Hoge Sparreboomproductie

Stilzitten kan hem niet worden verweten. Kees Sparreboom nadert de 75 jaar maar lijkt er nog geenszins een pensionado-praktijk op na te houden. In ruim een half jaar tijd weet hij een achttal nieuwe strips te produceren. Opvallend daarbij is dat oude liefde niet roest.

In vijf van de boeken treden de recht-toe-recht-aan Rotterdammers Boot & Van Dijk weer eens op de voorgrond. In *De botte bij* (ISBN 978-90-77219-66-9, Fortmedia, 48 pagina's, kleur, sk, €15) zien we de heren niet alleen (bijna) voor het eerst in kleur, maar is het vooral Van Dijk die de hoofdrol pakt als hij zich zorgen maakt over zijn maatje.

Bij uitgeverij De Steensplinter gaat Boot solo in het verhaal *Ontluistering* (ISBN 978-90-5717-040-9, 38 pagina's, kleur, sk, €12,50). In eigen beheer verschenen *Babyface*, *De terminalen* en *Deals*. De laatste is een humorvol verhaal over ontvoering en een kunstroof die zich afspeelt rond de Zevenhuizerplas. De boeken in eigen

Gravures met een nieuwe invalshoek

Zaza (pseudoniem van Klaas Storme) heeft het Nederlandse taalgebied verrijkt met de kostelijke prentenbundel *Zaza gravures – De comeback van de sanseveria* (ISBN 978-90-85425-22-9, €24,95). Volgens het onderschrift op de titelpagina heeft de lezer hier van doen met een 'Antropologische studie van de mens en andere oude dingen', terwijl de achterpagina deze gravureverzameling aanprijst als 'Hét boek voor wie hunkert naar authenticiteit'.

Dit 252 bladzijden omvattende project, mooi nostalgisch uitgegeven door De Bezige Bij Antwerpen, omvat een verzameling gravures die, door een kleine bewerking, maar voornamelijk door vervreemdende teksten en onderschriften, een hilarisch karakter krijgt, a la Monty Python's Flying Circus. En er valt heel wat te lachen in dit monumentale standaardwerk. Zo komen we een zwangere, waarschijnlijk ongetrouwde dame tegen die tot een Mariabeeld zegt: 'Maria, geef me de kracht om me – net als jij – hieruit te lullen'. De studie is onderverdeeld in 21 hoofdstukken,

variërend van Tafelmanieren, Literatuur, Mannen, Vrouwen, De kleine mensch en wordt besloten met een kijk op het Geslachtelijk verkeer. Aan de Homo Ludens wordt ten slotte aandacht geschonken in de bijlage. Om de teksten in deze verzameling op juiste waarde te schatten is kennis van de Nederlandse taal voldoende, hoewel 'poepen' in het Vlaams een andere lading dekt. De meeste van deze gravures verschenen eerder in *DS Weekblad* en *Knack*. Klaas Storme (1967) studeerde filosofie en theologie aan de KU Leuven maar besloot cartoonist te worden en voortaan als Zaza door het leven te gaan.

Zijn tekeningen en bijgewerkte gravures verschenen onder andere in *De Morgen*, *Humo*, *Het Nieuwsblad* en *NRC Handelsblad*. Hij was huiscartoonist bij *De Standaard* en is dat nu bij *Knack*.

Eerdere publicaties van Storme verschenen onder de nieuwsgierig makende titels *Jonge sla*, *Kritik der unreinen Vernunft* en *De wijze mongool*. BP

→ FLITSEN

→ De laatste twee delen van de serie *Prophet*, waarvan in 2004 en 2006 twee delen bij Arboris verschenen, komen bij uitgeverij L uit onder de naam *Profeet*. Om ook de rechten op de series *Barbara Wolf* en *El Niño* niet te verliezen, brengt Arboris respectievelijk deel 3 en 7 uit. Daarmee zijn beide series afgerond. → In augustus verschijnen de eerste integrale uitgaven van *Baard en Kale* en *De Beverpatroelje*. Het is uitgeverij Boumaar die de Franse uitgaven in zijn geheel vertaalt, dus inclusief dossier, biografie en omslagen van het weekblad *Robbedoes*. → Na ruim twintig jaar lijkt er een einde te komen aan de serie *De cyclus van Cyann*. Al in 1993 verscheen het eerste deel bij Glénat. In 1997 en 2005 volgden daar deel 2 en 3 terwijl de inmiddels opgedoekte uitgeverij 12bis daarna deel 4 en

5 uitgaf. Vooralsnog verschijnt het zesde en laatste deel in het Frans bij Delcourt. Wij zetten in op een vertaling bij Daedalus die al meer series van 12bis overnam. → Nog maar weer eens een verbazend bericht van het veilingfront. Veilinghuis Artcurial veilde een tekening die dienst deed voor de schutbladen van de *Kuifje*-albums die tussen 1937 en 1958 verschenen. Terwijl de schattingen vooraf uiteenliepen van zeven tot acht ton, werd er afgehamerd bij een bedrag van ruim €2.500.000. → Er zijn serieuze plannen om nog dit jaar een thema- en belevingspark met bekende stripfiguren op te richten in het nieuwe centraal station van Antwerpen. Het project is Comics Station gedoopt, waarbij de i voor een ! is ingewisseld. Waar hebben we dat meer gezien? → Ken

Broeders' *Apostata* gaat vanaf deel 6 worden uitgegeven door Stripwinkel Alex. Nadat uitgeverij Standaard na deel 4 de rechten overdeed aan Medusa (dat dus deel 5 uitgaf) trok de uitbater van de Antwerpse stripwinkel zijn belang uit Medusa. Broeders kiest dus nu de kant van Stripwinkel Alex die onder een nog te bedenken uitgeversnaam separaat verder gaat. → Uitgeverij Bllaan gaat een herbewerking van Geert de Weyers *België gestript* uitgeven. Het oorspronkelijke boek verscheen in een reeks boeken over België, maar wordt nu aangevuld met artikelen en interviews en is ook door De Weyer nog eens grondig herzien. Zo bevat het nu meer feiten en jaartallen dan voorheen en is er ruimte voor thematische overzichten. Het wordt een pil van 320 pagina's en gaat €45 kosten. → De Utrechtse IJssalon Roberto Gelato geeft zijn

INKEER

KEES SPARREBOOM

beheer zijn in zwart/wit uitgegeven en vooral via mail en op beurzen bij de auteur verkrijgbaar voor €10. *Inkeer* is een ook in eigen beheer uitgegeven kort verhaal (32 pagina's, zwart/wit, sk, €10) waarin weduwnaar Leo de Groot kennis maakt met een nieuwe vrouw en besluit van de gelegenheid gebruik te maken. Behalve op afkeurende blikken van zijn conservatieve dorpsgenoten brengt dat ook andere onverwachte en onaangename gevolgen met zich mee.

In *Fifi's favorieten* ISBN 978-90-5717-039-3, 46 pagina's, De Steensplinter, kleur, sk, €10) staan strips die gemaakt zijn voor *Movie Scene*, een internetsite voor film liefhebbers.

In *Vensterglas tenslotte* (ISBN 978-90-816488-0-6, Eigen beheer, 34 pagina's, zwart/wit, sk, €10) gooit Sparreboom het over een andere boeg. Hij voert de opperbrompot Jan Holland op die in het gehele album op alles scheldt wat hij maar tegenkomt: buitenlanders, roken op een terras, het geloof, harde muziek, zoenen in het openbaar. Op het omslag ervan zien we Jan Holland in de spiegel kijken en een personage in de ogen kijken dat verdacht veel op Sparreboom zelf lijkt. Je kan het je bijna niet voorstellen als je de aimabele tekenaar op de vele stripbeurzen aantreft waar hij zijn boeken aan de man brengt. TdK

Fleddy Melculy-imitatol.

klanten met regelmaat delen van de vervolgstrip *The Game of Spoons* mee. De ministripboekjes bestaan uit vier pagina's waarin het jongetje Roberto spannende avonturen beleeft. Het gehele verhaal bestaat uit 6 delen; in september verschijnt het laatste deel. De tekenaar is de Italiaan Valentino Villanova. ➔ Roel Daenen schrijft in de nieuwste *Stripgids* een uitgebreid artikel over cultureel erfgoed en strips. Wat doen bij voorbeeld tekenaars met hun originelen om te voorkomen dat hun erfenamen zwaar belast worden door de autoriteiten? François Schuiten besloot alles te schenken aan een Belgische stichting. Ook Fanny Rodwell spreekt uitvoerig over de door haar beheerde nalatenschap van Hergé. ➔ Het Duitse tijdschrift *Reddition* wijdt haar 59e nummer geheel

aan horror- en griezelstrips. Het levert een prachtige selectie artikelen op over onder andere de bladen *Creepy*, *Weird Science* en *Vampirella* en bekende auteurs zoals Richard Corben, Berni Wrightson en Alex Toth. ➔ Het Affichemuseum in Hoorn blijft open en kan aan de Grote Oost 2-4 blijven. Het museum kwam in de problemen omdat het na een korting op de subsidie niet langer de huur van het monumentale pand kon opbrengen. De gemeente heeft het pand echter verkocht en de nieuwe eigenaar bleek bereid om het pand voor 10 jaar aan het Affichemuseum te verhuren tegen een billijke huurprijs. Deze zomer wordt werk van Dick 'Nijntje' Bruna getoond, samen met dat van politiek tekenaar Louis Raemaekers, bekend van zijn prenten over de Eerste Wereld-

oorlog. ➔ *iBestuur*, het platform voor de iOverheid, heeft een fotostrip laten maken naar aanleiding van het parlementaire onderzoek naar ICT-projecten bij het Rijk. De fotostrip is gemaakt door Piv, maar Typex heeft een aantal illustraties mogen leveren, waaronder een fraaie van VVD'er Ton Elias, voorzitter van de tijdelijke commissie ICT-projecten van de Tweede Kamer. De PDF is te downloaden op ibestuur.nl. ➔ Over fotostrips gesproken: De Sint Willibrordkerk in Utrecht besloot op 29 mei de presentatie van Ype Driessens nieuwste fotostripalbum *Zonde te verbieden*. Het kerkbestuur kreeg koudwatervrees nadat er eerder ophef was ontstaan over de toneelvoorstelling *De uitvaart*. Volgens de ultraconservatieve rooms-katholieke kerkgemeenschap, die de kerk structureel huurt om er de mis te houden, had die voorstelling een ontwijpend karakter en dreigde ze de kerk te verlaten. Om dan vlak daarna het fiat te geven aan een boekpresentatie van een openlijke homoseksuele stripmaker vond het kerkbestuur kennelijk uit financieel oogpunt toch niet verstandig. COC Nederland noemde de gang van zaken 'onbegrijpelijk en onfatsoenlijk'. ➔ De Belg Yan Gevuld plaatst zijn strips via gruesonnl.yan-gevuld.be voortaan gratis online. Om feedback wordt gevraagd. ➔ Op woensdag 18 juni bracht *Haarlems Dagblad* een bijzondere krant uit. Naar aanleiding van de lancering van *De zwarte tulp*, het nieuwste *Suske en Wiske*-album dat zich in de Spaarnestad en omgeving afspeelt, verlichtigden Peter van Gucht en Bruno de Roover van Studio Vandersteen de krant met allerlei *Suske en Wiske*-tekeningen. Luc Morjaeu maakte speciaal voor deze editie enkele illustraties van de stad Haarlem. ➔ De uitgeverijen Betsaida en Monastic hebben gezamenlijk twee delen uitgebracht van een biografische strip over de dit jaar heilig verklaarde Poolse Paus Johannes Paulus II (Karol Wojtyła). Tekenaar is Dominique Bar; de scenaristen zijn Louis-Bernard Koch en Guy Lehieux. ➔ Nog deze maand ligt hij in de winkel. Een nieuwe editie van Moebius' *Majoor Fataal: De hermetische garage*. Kenmerken: harde kaft, 152 pagina's, groot formaat, 500 exemplaren en €49,95. Voor het binnenwerk geldt zwart/wit, met nieuwe scans, opnieuw vertaald, extra nawoord (Jodorowsky) en kleurendossier.

StripKlassiekers uit de Toonder Studio's

Panda

Integrale uitgave in 44 luxe banden

Alle 199 verhalen, die tussen 1946 en 1993 in de dagbladen zijn verschenen, zullen worden opgenomen: de delen 1 t/m 33 bundelen de ondertekst-verhalen; de delen 34 t/m 44 de verhalen met de ballonteksten. Deel 1, 34 en 35 zijn verschenen. Prijs per deel € 56.

KONING HOLLEWIJN

Alle verhalen van koning Hollewijn in 19 luxe banden

Een hoogtepunt in het oeuvre van Marten Toonder! Alle 73 verhalen die tussen 1954 en 1971 in dagbladen zijn verschenen, zullen worden opgenomen. Deel 1 is verschenen. Prijs per deel € 56.

TOM POES

Integrale uitgave van de Tom Poes-verhalen uit de weekbladen Donald Duck, Revue, Metro en Ons Vrije Nederland.

Nu zijn ook de zeldzame verhalen die vlak na de Tweede Wereldoorlog zijn uitgebracht gebundeld. Reeds 26 delen verschenen. Prijs per deel € 60.

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie. Telefoon: 070 3615393, E-mail: info@uitgeverij-panda.nl

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL WONDERLAND

Wonderland productions

Paardsdamerstraat 19
3500 HASSELT
011/22 82 00

→ STARS & STRIPS

Teen Titans Earth One.

■ **FORMAAT** Dark Horse Presents, de reeks waarin uitgeverij Dark Horse elke maand korte verhalen van bekende en minder bekende makers publiceert, krijgt eind deze zomer een herstart. De serie was de afgelopen jaren erg dik en dus duur, maar vanaf nu tellen losse nummers achtenveertig pagina's voor een coverprijs van \$4.99.

■ **VERJAARDAG** In de maand oktober geeft datzelfde Dark Horse de aftrap voor het dertigjarig jubileum van Usagi Yojimbo. De creatie van Stan Sakai speelt de hoofdrol in de nieuwe zesdelige miniserie *Usagi Yojimbo: Senso* en daarnaast verschijnt boek één van *The Usagi Yojimbo Saga*, luxe bundels van Usagi's belangrijkste avonturen.

■ **LOPEND** Na twee miniseries krijgt *Stumptown* van schrijver Greg Rucka (*Lazarus*) nu een maandelijkse reeks bij Oni Press. De oorspronkelijke tekenaar Matthew Southworth maakt plaats voor Justin Greenwood (*The Fuse*), maar hoofdpersonage en insteek blijven hetzelfde: de avonturen van de koppige privédetective Dex Parios.

■ **DOKTER!** Begin september geeft uitgeverij Valiant Comics alweer één van de oude series uit de jaren 1990 een nieuwe kans in een modern jasje. *Doctor Mirage* is anno 2014 echter geen man meer, maar een vrouw. Makers Jen Van Meter (*Captain Marvel*) en Roberto de la Torre (*Daredevil*) duiken in de wereld van het paranormale.

→ MULTIVERSUM

DC Comics heeft het de laatste tijd maar druk. Achter de schermen is men al volop bezig met het voorbereiden van een verhuizing van New York naar Burbank en op het inhoudelijke vlak vecht de uitgeverij een verbeten strijd uit met concurrent Marvel Comics. Daarbij zijn crossovers en events belangrijker dan ooit.

Ironisch genoeg is het nieuwste wapenfeit van DC een serie die oorspronkelijk jaren geleden werd aangekondigd, maar pas eind augustus het levenslicht ziet. Het gaat hier om *The Multiversity*, geschreven door Grant Morrison (bekend van *The Invisibles* en *Batman*). Morrison krijgt gezelschap van een handvol tekenaars en samen storten ze zich op personages uit tweeënvijftig alternatieve versies van de planeet aarde. In het eerste deel, dat wordt getekend door Ivan Reis (*Aquaman*), moet president Superman van Earth-23 het hoofd bieden aan een nieuwe dreiging van apocalyptische proporties. Zes verschillende covers en extra pagina's leiden tot een coverprijs van \$4.99.

Later dit jaar, in de maand november, keert DC terug naar Earth One, een van de vele alternatieve werelden waarin bekende helden op een net even andere manier worden neergezet. Na Superman en Batman is het nu de beurt aan *Teen Titans Earth One*, door schrijver Jeff Lemire (*Green Arrow*) en tekenaars Terry en Rachel Dodson (*Harley Quinn*). In dit verhaal zien we hoe de leden van de Teen Titans langzaam ontdekken dat ze anders zijn dan de rest. Als alles meezit volgt volgend jaar ook *Wonder Woman Earth One* van Grant Morrison en Yanick Paquette. Die graphic novel was oorspronkelijk voor dit jaar aangekondigd, maar staat nu voor komend jaar.

Boze tongen beweren dat de aandacht voor dit 'multiversum' een ontsnappingsclausule voor DC inbouwt. Zo zou de uitgeverij terug kunnen komen op de veranderingen van de 'New 52', waarbij in 2011 alle maandelijkse series opnieuw begonnen met een herziene continuïteit.

→ UITPAKKEN

De feestdagen zijn nog niet eens in zicht, maar toch pakken enkele uitgeverijen al uit alsof het december is. Zo ligt in augustus de nieuwe serie *The Fade Out* van Image Comics in de winkel. Dit is het nieuwste project van schrijver Ed Brubaker

Strangers in Paradise als kinderen.

en tekenaar Sean Phillips (de makers van *Criminal* en *Fatale*), die ditmaal een verhaal vertellen over de schimmige onderkant van het Hollywood uit 1948. Verplichte kost voor liefhebbers van crime noir en zoals wel vaker bij Image is het eerste nummer extra dik zonder een hogere prijs: veertig pagina's voor \$3.50.

Bij Abstract Studios introduceert Terry Moore (*Rachel Rising*) de nieuwe reeks *SIP Kids*, waarin de complete cast van Moore's klassieke werk *Strangers in Paradise* terugkeert, maar dan als zesjarigen. In het debuutnummer moeten Francine en Katchoo op zoek naar een verdwenen boterham met pinda-kaas. Gekke avonturen, dus, in

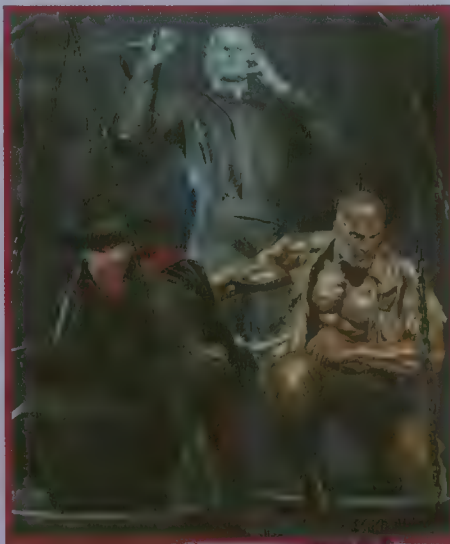
de nog eens extra cartoonesk aangezette tekenstijl van Moore. Intussen lanceert Dynamite Entertainment de zesdelige miniserie *Justice Inc*, door Michael Uslan en Giovanni Timpano, waarin de Shadow, Doc Savage en de Avenger de handen ineen slaan, terwijl uitgeverij First Second komt met het door Paul Pope en J.T. Petty geschreven en door David Rubin getekende *Battling Boy: The Rise of Aurora West*, het vervolg op het eerder verschenen *Battling Boy*.

Marvel Comics pakt uit met wederom een nieuw hoofdstuk in de verstripping van Stephen Kings romancyclus *The Dark Tower*. De nieuwe vijfdelige miniserie heeft als ondertitel *The Drawing of the Three: The Prisoner* en wordt ook nu geschreven door Peter David en Robin Furth. Het tekenwerk is in handen van Piotr Kowalski. Zo wordt een begin gemaakt aan de bewerking van de tweede roman uit de cyclus. *The Dark Tower* kent zeven officiële delen, dus Marvel kan de komende jaren nog even door.

olav.beemer@stripschrift.nl

The Multiversity door Morrison.

Samenwerken in Justice Inc.

Meer Dark Tower bij Marvel.

Børge Ring

Een levend monument

TEUS DE KRUIJF

Animatiegrootheid en Oscar-winnaar **Børge Ring** (1921, Ribe, Denemarken) staat dit jaar opnieuw in de belangstelling.

Zo verschijnt eindelijk een belangrijk deel van zijn stripoeuvre in albumvorm bij uitgeverij Favoriet. Bovendien brengt uitgeverij Personalia in oktober een biografie en een artbook van hem uit.

Wat vindt hij daar op z'n oude dag eigenlijk van?

FOTO PETER BEEMSTERBOER

RECHTS - In deze strip denkt Kachelmans de muis Kobus te slim af te zijn door zijn knutseldoos weg te gooien waar heel verleidelijk 'geheim' op is gezet.

Børge Ring is 92 jaar en oogt fragiel. Een soort wijze oude stripfiguur uit de verhalen van Marten Toonder. Nadenkend, grijze statige baard maar altijd met een ondeugende twinkeling in de ogen. Nadat zijn animatiefilms in 2011 op het Nederlands Filmfestival al eens extra in de schijnwerpers werden gezet lijkt 2014 een jaar te worden voor een hernieuwde kennismaking met zijn stripwerk.

Eerst maar even de spellingsvraag van uw naam; schrijf ik Børge of Börge?

Børge Ring: Beide spelwijzen zijn goed in het Nederlands; ik heb geen voorkeur.

Van welke strips verschijnen er albums?

Er zijn voorlopig negen stripalbums voorzien; acht verhalen over Distel en één album met de avonturen van

Børge's bio

Børge Ring wordt op 17 februari 1921 geboren in het Deense Ribe. Hij is de jongste in een gezin met drie zussen. Zijn muzikale ouders stimuleren hem gitaar en contrabas te leren spelen. Vanaf zijn zesde jaar gaat hij met regelmaat, samen met zijn zus, naar de bioscoop. Zij, eveneens muzikaal getalenteerd,

begeleidt stomme films op de piano. Daar komt Ring in aanraking met tekenfilms zoals Felix de kat en de humoristische, stomme films van Charlie Chaplin en Laurel & Hardy. De eerste tekenfilm met geluid die hij ziet en hoort, is Pioneer Days, een Mickey Mouse-film. Het is de eerste duw richting een eigen carrière in de animatiefilmindustrie. Børge Ring leert als jonge jongen de eerste

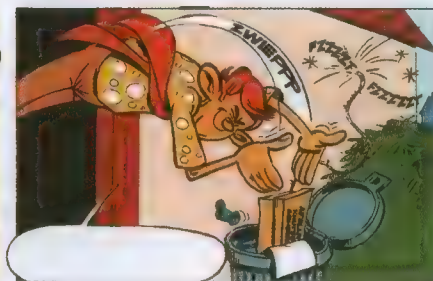
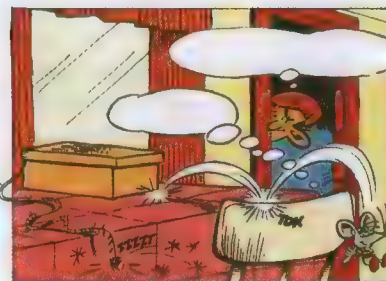
beginselen van het maken van een animatiefilm in een kleine studio van een reclamebureau in Kopenhagen. Hij krijgt daar zelfs kleine opdrachten om zich te bekwamen. Samen met een vriend maakt hij al op veertienjarige leeftijd een echte animatiefilm. Dit met behulp van een omgebouwde 16-mm camera die werd aangedreven door het hanggewicht van een Friese klok. De film

LINKS - Deze tekening maakte Børge Ring voor het omslag van *Sjors 2* uit 1973.

Kobus en Kachelmans. Distel is een strip die aanvankelijk werd geschreven door Lo Hartog van Banda en later door Patty Klein. Distel is een soort Mowgli-figuur uit *Jungleboek*. Hij is een jongen met stekelhaar die ook Distel wordt genoemd vanwege zijn stekelige karakter. Hij woont in een bos dat is bewoond door gekke personen uit de dierenwereld.

Kobus en Kachelmans draait om Kobus, een speelse

gaat over een jongen die naar de tandarts gaat waarbij de tandarts zijn gehele skelet eruit trekt.

Zijn studie op het gymnasium verloopt verre van vlekkeloos. Hij wordt van school gestuurd en begint aan een tekenopleiding op zeventienjarige leeftijd. Ook daar stopt hij na anderhalf jaar mee en hij zoekt het vanaf dat moment in de muziek. Hij verdient links en

rechts wat geld met optredens met een jazz-combo. In de muziekwereld leert hij ook zijn eerste vrouw kennen, een Deense concertpianiste met wie hij in 1944 trouwt. Als hij in 1946 in Amsterdam optreedt, ontmoet hij Marten Toonder die hem een baan aanbiedt. Hij besluit het niet te doen en keert terug naar Denemarken waar hij bijverdient als gitarist in een radio-orkest. Ring, die er in

die tijd nog altijd van droomt werk te vinden in de Disney Studio's, besluit zijn geluk na de oorlog in Londen te zoeken. Hij ontmoet daar David Hand, de regisseur van *Bambi* en *Snow White*. Hand beoordeelt zijn animatie- en tekenwerk positief maar raadt hem aan een ervaren scenarist aan te trekken. Hij leert in drie weken veel bij over zaken als timing en het gebruik van visuele metaforen. Als hij in

BOVEN - Het heerlijk avondje verscheen rond Sinterklaas in december 1973 in *Sjors*. Sinterklaas en een klassieke Zwarte Piet moeten er aan te pas komen om de eeuwig ruziënde Kobus en Kachelmans tot de orde te roepen.

muis, en Kachelmans, een mens. De strip gaat over de haast dagelijkse vete tussen die twee. Deze strip werd geschreven door Jan Hein Broenland. De strips verschenen in het weekblad *Sjors* in de jaren 1970. Ik hoopte op een eerdere albumpublicatie, maar dat zat er klaarblijkelijk niet in. Overigens is er één album van *Distel* verschenen in de *Oberon Zwartwit-reeks* in 1988, uitgegeven door Het Stripschap. Ik was wel tevreden met mijn tekenwerk, al kon het natuurlijk altijd beter. Hartog van Banda vond mijn *Distel*-tekeningen enig maar klaagde soms dat ze zijn teksten eigenlijk overbo-

dig maakten. Toonder was ook vol lof maar vond dat het gebruik van streepjesgras en kringeltjesrook eigenlijk beneden mijn stand was.

Hoe ging u destijds te werk?

Ik startte met het grondig bestuderen van de aangeleverde scenario's. Daarna werkte ik aan een eerste indeling met behulp van hele kleine schetsjes. Ik prutste net zo lang totdat ik een goede pagina-indeling had. Goed vond ik het als de personen een juiste interactie met elkaar hadden. Pas dan maakte ik met potlood de uiteindelijke tekeningen in het groot en ging daarna inktten. Bij de scenario's van Hartog van Banda had ik veel ruimte om er een eigen invulling aan te geven maar de teksten van Broenland voor *Kobus en Kachelmans* hadden een ingebouwd lay-outprobleem. Muis Kobus, de grote held van de verhalen, was natuurlijk klein en moest daardoor vaak op de voorgrond getekend worden om überhaupt gelezen of gezien te worden. Dit zorgde ervoor dat ik soms moeite had de overige elementen van de strip en van de situatie goed in beeld te brengen.

Met mijn vrouw Joanika maakte ik ook veel pagina's voor het weekblad *Donald Duck*, aan het begin van ons huwelijk in 1970, wel zo'n twintig per jaar. In het allereerste *Duck*-verhaal dat we maakten, liet ik Donald een contrabas kopen; daar woonden zonder dat hij dat wist Knabbel en Babbel in. Joanika had de gave een mooie inktlijn neer te zetten die ook in de smaak viel bij uitgeverij De Spaarnestad, het tijdschriftenbastion in Haarlem. Ook inktte zij enkele maanden de strip *Distel*; op het einde van haar zwangerschap leerde zij mij nog de techniek van het inktten met een penseel. Zij was één van mijn beste tekenleraren.

Over kaasschaven en ruimtevaartuigen

In welke mate zijn strips van invloed geweest op uw animatiefilms?

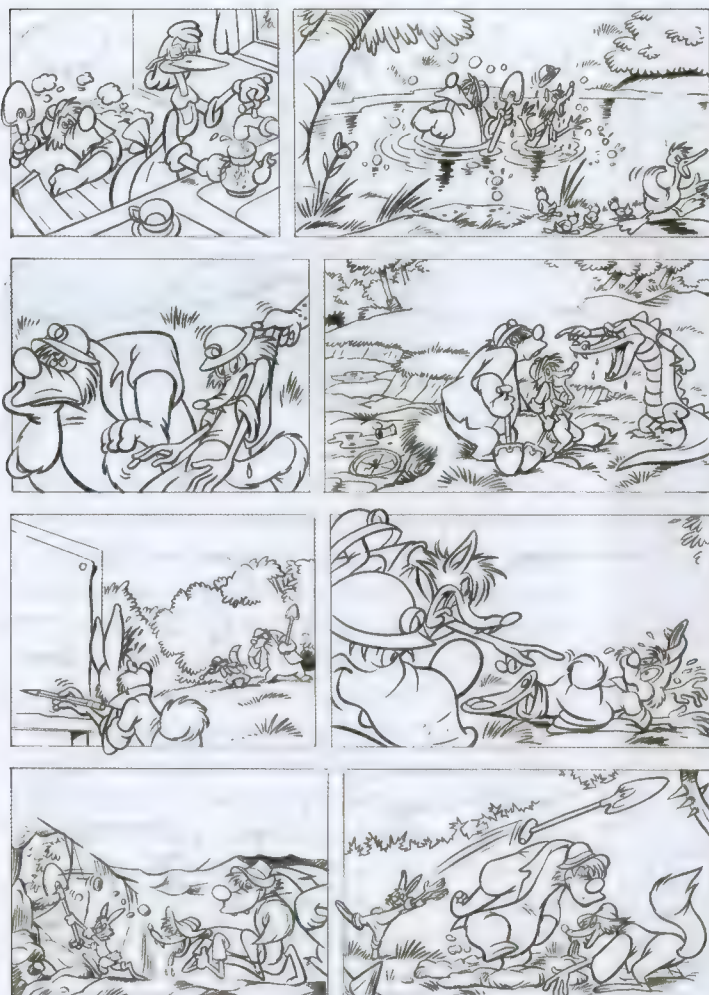
Het maken van strips heeft een gunstige invloed gehad op mijn latere werk als onafhankelijk filmmaker omdat ik van alles en nog wat moest tekenen. Ik tekende dan weer het interieur van een badkamer, dan weer straat-scènes met rondrijdende auto's maar ook de tuinen van een villa, ruimtevaartuigen, kaasschaven en kerkinterieurs. Mijn redacteur in Haarlem zei me eens: 'Børge, als jij het wil maken in het stripvak, moet je je evenveel gaan interesseren voor personen als voor dingen.' Animatie is een kunst waarbij je constant bezig bent met

1952 opnieuw in Amsterdam belandt is dat om, samen met twee andere Deense animatiefilmmakers Bjørn Frank Jensen en Per Lygum, een baan op de animatieafdeling van de Marten Toonder Studio's in te vullen. Hij werkt veel samen met de Engelse animatiemaker Harold Mack die na een aantal jaar een eigen bedrijf start, de Anglo Dutch Group. Ring wordt gevraagd mee te gaan,

maar hij bedankt voor de eer. In 1957 overlijdt zijn vrouw en heeft hij het in Nederland niet gemakkelijk. De Toonder Studio's verhuizen naar een kasteel in Nederhorst den Berg en Marten Toonder verdwijnt persoonlijk uit beeld omdat hij naar Ierland verhuist. Als hij in 1970 de 25 jaar jongere kunstenaar Joanika Zwart ontmoet, met wie hij ook gaat samenwerken, slaat de vonk al snel over. Na

slechts drie maanden trouwen ze.

Joanika stimuleert hem om voor zichzelf te beginnen en in 1973 gaat Ring aan de slag als freelancer waarbij hij zich richt op het maken van stripverhalen. Op dat moment weet hij zich verzekerd van drie opdrachtgevers, voldoende om de stap naar onafhankelijkheid te zetten. Zelfstandigheid brengt andere zaken met zich mee. Zo komt hij er achter dat je

het in beeld uitdrukken van de taal van het lichaam en het gedrag van mensen en dieren. Dan helpt het als je veel tekenervaring hebt.

Ik vermoed dat de strip een afgeleide is van het geïllustreerde boek en animatie de vrucht is van de liefdes-affaire tussen strip en film. Beide kunstvormen bedienen zich van sequentiële tekeningen waarbij het draait om het vertellen van een verhaal. Het gaat er niet zozeer om dat je techniek goed is; het gaat erom dat je in staat bent een goed verhaal te vertellen.

Ik merk ook dat strips en klassieke tekenfilms hetzelfde type talent aantrekken. In de gouden tijden van het Hollywood-animatiefilmtijdperk pendelden ontelbare goede animators heen en weer tussen de Walt Disney Studio's en de Western Lithography. Ik houd van beide media evenveel. Het is als vragen welke van mijn twee kinderen ik het liefste heb; dan zeg ik 'allebei alstublieft!'

Al in 1946 maakte u kennis met Marten Toonder en vroeg hij u te komen werken in zijn studio; pas in 1952 nam u die stap. Waarom duurde dat nog zo lang?

Ik speelde in de jaren 1940 in een jazzcombo. In 1946 toerden wij door Europa en deden ook Nederland aan. We speelden in november in de City Bioscoop in het voorprogramma van de hoofdfilm, zo ging dat nog destijds. Omdat de liefde voor het strip- en filmvak nog altijd volop in mijn hoofd speelde vroeg ik aan iedereen die ik tegenkwam of zij mensen uit dat wereldje kenden. Cor Steyn, de bespeler van het bioscooporgel, bracht mij zo in contact bracht met Marten Toonder. Ik had wat tekeningen in een koffer en toonde die aan Toonder. Die vroeg me of ik zin had om bij hem te komen werken. Toch vond ik dat ik daar nog niet aan toe was en ben ik teruggegaan naar Denemarken.

Toen ik in 1952 terugkeerde, samen met twee andere Deense animatiemakers (Bjørn Frank Jensen en Per

BOVEN - Ontwerp van Børge Ring voor een Broer Konijn-strip die hij tekende voor Donald Duck. Deze aflevering verscheen in nummer 29 in 1994 zoals te zien is in de erbij geplaatste Duck-versie. Die vertoont overduidelijk overeenkomsten in plot maar wel in een andere tekenstijl. Klaarblijkelijk werd Rings werk afgekeurd of in ieder geval niet gebruikt.

veel werk vooruit moet maken als je van een paar weken vakantie wilt genieten. Om vaak nog werk te moeten inhalen op het moment dat je weer begint.

Succes blijft niet uit want hij wordt al gauw benaderd door Studio Idéfix uit Parijs en door Richard Williams Animation uit Londen. Williams is een Disney-medewerker die door Ring wordt bewonderd.

Ring gaat zich toch toeleggen op het maken van animatiefilms en in 1978 verschijnt zijn eerste zelfgeregisseerde film Oh my darling, een slechts zeven minuten durende rolprent over een meisje dat verliefd wordt op een drummer. De film wint niet alleen prijzen in Cannes en Italië maar krijgt ook een Oscar-nominatie. In de jaren 1980 werkt Børge Ring veel aan de Asterix-films die worden gepro-

duceerd door de Gaumont Studio's in Parijs. Ook is hij betrokken bij de Amerikaanse productie Heavy Metal (1981) en de Nederlandse Bommel-film Als je begrijpt wat ik bedoel (1983). Tevens maakt hij de bekende geanimeerde voortitels van The Curse of The Pink Panther.

In 1985 behaalt hij zijn grootste succes. Hij maakt de animatiefilm Anna en Bella die een

BOVEN - Een cel van de korte animatiefilm *Oh My Darling* (1978). De cel met achtergrond is kenmerkend voor Borge's tekenstijl.

ERNAAST - Een collage van schetsjes voor *Oh My Darling*.

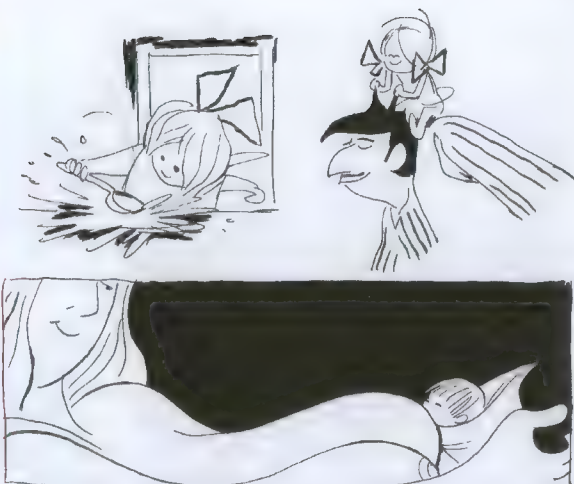
RECHTS - Stills uit de animatiefilm *Run of the Mill*, een film die Borge en Joanika Ring maakten in 1999. De film gaat over een jongen die verslaafd raakt aan sigaretten en later aan drugs. Het verhaal verbeeldt de problematiek waarmee Ring zelf te maken had toen zijn zoon verslaafd raakte.

Lygum. TdK) kregen we een baan bij de animatieafdeling van de Toonder Studio's. Op die afdeling, ook wel het Denenkamp genoemd, leerde ik de fijne kneepjes van het animatiefilmvak. Ik maakte vooral veel reclamefilmmpjes voor onder andere Philips en Shell. Marten Toonder was blij een kleine animatieploeg in huis te hebben. Hij heeft me meerdere keren verteld dat hij smoorverliefd was op het medium. Hij beschreef het als zijn eerste, enige en grootste liefde. Toch greep hij me eens bij de arm en zei enthousiast: 'Ring, jij moet strips gaan maken. Als je ze met het penseel inkt, dan drogen ze meteen. Kresse kan zo wel vijf stroken op een dag maken'. Toen ik dat aan Andries Brandt, met wie ik een kantoor deelde, vertelde was hij niet onder de indruk: 'Hmm, zei Toonder dat? Nou, daar had hij gelijk in hoor. Kresse kon inderdaad vijf stroken op een dag maken, maar het is hem nooit gelukt om er zes in de week te maken!'

Oscar wint voor Beste korte animatiefilm. Voordat hij in 1999 zijn derde film *Run of the Mill* maakt, werkt hij begin jaren 1990 nog voor een Duitse opdrachtgever en werkt hij mee aan de film *We're back - A Dinosaur's Story*, een film die in 1993 wordt vertoond. *Run of the Mill* is vrijwel helemaal door Ring gemaakt. Hij verzorgt de tekeningen, de

regie, de montage en de muziek; alleen het inkleuren laat hij aan anderen over. Het is een film die dicht bij zijn hart ligt want het gaat over de gevolgen van drugsverslaving. Hij maakt de film naar aanleiding van de problemen van zijn nog jonge zoon die onder invloed van drugs geraakt. De film wint in 2000 de Unicef Children's Award.

Tom Poes en Elvis Presley

U bent in 1973 als freelancer gaan werken en bent begonnen met strips. Waarom niet met muziek of animatiefilms maken?

Striptekenen vond ik nieuw en spannend en bovenal: ik wilde er graag goed in worden. Daarop ben ik met *Distel* gestart en de bijdragen aan het weekblad *Donald Duck*. Ik werkte op stripgebied veelal samen met Lo Hartog van Banda. Hij was de senior, de hoogst betaalde medewerker bij Toonder. Toch werd hij weggekocht door het reclamebureau van J. Walter Thompsons voor een nog hogere gage. In de nazomer kwam hij nog eens langs bij de Toonder Studio's, die zich inmiddels hadden gevestigd in het kasteel in Nederhorst den Berg. Hij vroeg mij een strip voor hem te tekenen. Toen ik wat tegensputterde, met name toen het aankwam op het inkten ervan, bracht hij me in contact met een jong meisje dat bij hem op het reclamebureau werkte. Dat was Joanika Zwart. Dat is het beste dat Hartog van Banda ooit heeft gedaan. In 1970 trouwden we.

Een minder bekende strip die ik tekende, aan de hand van scenario's van Patty Klein, heet *Fleurtje*. Het gaat over een jong kantoormeisje. Als ik die pagina's zag,

In de jaren 2000 verdiept hij zich in werken met de computer; hoewel hij aanvankelijk veel scepsis heeft, raakt hij in de loop van de jaren overtuigd van de mogelijkheden. Zijn angst dat inkleuren met de computer lijkt op een reeks animaties van Cartoon Network blijkt geen waarheid te worden. Hij raakt betrokken bij de vakorganisaties Holland

werd het me duidelijk dat ik beter overweg kon met fantasiewezens dan met kantoorpersoneel.

Een aardige anekdote uit die tijd ging over mijn bijdrage aan *Tom Poes*. Cees van der Weert was de chef van de stripafdeling in die tijd. Hij vormde een buffer tussen Toonder en de overige tekenaars. Hij kreeg òf de volle laag van boven òf van beneden en soms van beide kanten. Op een dag kwam Van der Weert naar mij toe en vroeg mij, 'namens de heer Toonder', of ik de eerste strook van een nieuw verhaal met Tom Poes wilde lay-outen. In het verhaal speelt Tom Poes gitaar. Dat doe ik ook, en Toonder dacht waarschijnlijk dat ik zo'n gitaar goed zou kunnen weergeven. Van der Weert lichtte toe: 'In een landschap op een steile heuvelweg wandelt een oude adelaar. Hij draagt wijde kleren en loopt leunend op een herdersstaf. Bovenop de heuvel zit Tom Poes voor zijn huis gitaar te spelen.' Nu heb ik net als Jan van Haasteren een liefde voor *playing pranks* en Elvis Presley was in die tijd op een hoogtepunt van zijn carrière. Ik liet Tom Poes wijdbeens buiten zijn huis staan met een elektrisch gitaar en versterker. In een enorme tekstballoon met stekels zingt hij: 'I Ain't Nothin' but a Hound Dog.' Ik had alle *Tom Poes*-regels overtreden en ook nog een ballon voorzien midden in een tekststrip. Ik wachtte gespannen op Toonders reactie. Zou hij een lachaanval krijgen of werd ik over de knie gelegd? Of erger nog, geschorst? Ik wachtte tevergeefs; er kwam helemaal geen reactie. Een jaar later zag ik het adelaarsverhaal in de krant. En zie; Het gehele Presley-gedeelte dat ik bedacht had stond er in, inclusief de tekstballoon.

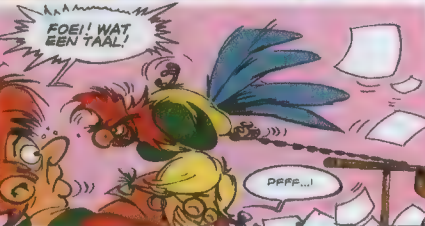
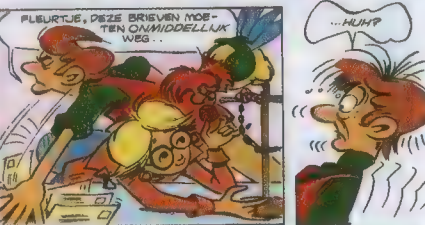
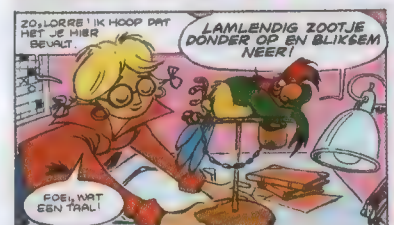
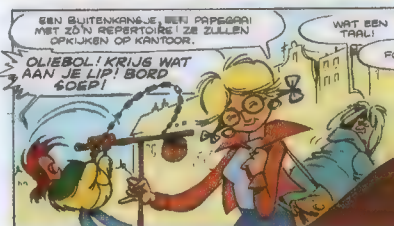
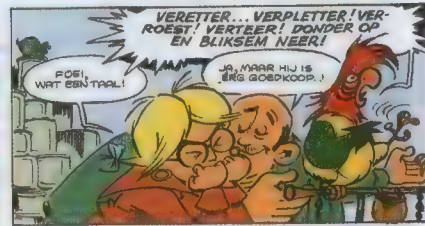
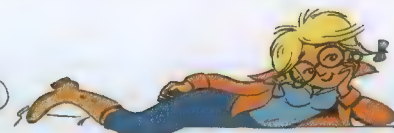
Welke inspiratiebronnen had u destijds?

Da's niet zo moeilijk. Dat waren *Pogo* van Walt Kelly en Floyd Gottfredson's *Mickey Mouse*.

U heeft in uw carrière veel prijzen gewonnen, waaronder een nominatie voor een Oscar en ook eenmaal de

Fleurtje

SCENARIO: PATTY KLEIN
TEKENING: BERGE RING

Oscar zelf. Zijn prijzen voor u belangrijk?

Prijzen zijn belangrijk omdat ze je bekend maken in binnen- en buitenland. Op de Oscar die ik in 1985 won met de animatiefilm *Anna en Bella* ben ik erg trots. Het gaat over twee bejaarde zusters die samen herinneringen ophalen en daarmee oud zeer boven tafel krijgen.

BOVEN - *Fleurtje* is een minder bekende strip van Børge en Joanika Ring op scenario van Patty Klein. De strip stond in *Tina* in 1973 en 1974.

Animation en het Franse ASIFA (Association Internationale du Film d'Animation) en gaat studenten begeleiden in het vakgebied Animatie.

In februari 2012 slaat het noodlot toe als de boerderij van Børge Ring en zijn vrouw in het Brabantse Overlangel volledig afbrandt. Hun hele bezit gaat in vlammen op waarna ze

gaan wonen in het atelier van Joanika, zijn vrouw, dat ze laten verbouwen tot een te bewonen huis. Hun dochter start direct na de brand een hulpactie via het internet die vele donaties oplevert.

Een pleister op de wonde is de toekenning van de Winsor McCay Award voor zijn carrière, die zijn dochter Anne-Mieke voor hem

ophaalt op de 39e Annual Annie Awards. Recent heeft hij nog samen met zijn vrouw de kinderserie *Anton* ontwikkeld die door Palm Plus Producties is uitgevoerd en wereldwijd wordt gedistribueerd.

Bronnen: Wikipedia, Comiclopedia, Haff, Niaf, Adviz.nl

BOVEN - Niet getitelde en ongedateerde strip van Børge Ring.

Experimenteel werk waarover Ring niet veel meer kwijt wil dan: 'Dit is een vrije strip'.

Het gaat over familiebanden en menselijke gevoelens. Thema's die ik graag opneem in mijn werk. Die Oscar zorgde voor veel publiciteit. Ik werd uitgenodigd op internationale festivals en mocht plaats nemen in jury's in het buitenland. Bovenal: je komt in contact en raakt bevriend met allerlei uiteenlopende mensen.

De FBI-agent van American animation

Begin 2012 volgde nog eens de uitreiking van de prestigieuze Winsor McCay-award van de ASIFA. Wat betekende die prijs voor u?

Eerst was ik alleen maar verbaasd toen ik hoorde van deze prijs. Ik kwam niet veel verder dan de gedachte: 'waarom ik?'. Na diep nadenken vroeg ik mezelf af of mijn mentor Bill Littlejohn gelijk had toen hij jaren geleden zei: 'You are a funny guy, Ring. You are the FBI of American animation: you know the exact strength of everybody in the business, except your own.'

Leest u nog strips en onderhoudt u nog contacten in de strip- en animatiewereld?

Ik krijg tegenwoordig weinig strips meer onder ogen. Beelden op televisie en internet hebben vervangen wat vroeger op papier gedrukt stond. Ik ben ook niet op de hoogte van wat er vandaag de dag allemaal te koop is. Wel ontvang ik met regelmaat een avant-garde tijdschrift vol met werk van oprukkende talenten. Wat ik mooi vind is het werk van dat Iraanse meisje Satrapi.

Een heerlijke autobiografie in zwart/wit, een lekker krasserige grafiek. Ook bewonder ik mijn vriend Freddy Milton die vroeger *Woody Woodpecker*-strips tekende voor Walter Lantz. Nu laat hij zich inspireren door de filmwereld en maakt hij kwaliteitsdocumentaires in stripvorm. Eén ervan gaat over geriatrische problemen in Kopenhagen. Hij maakt ook interactieve strips met verhalen waarvan de lezer bepaalt welke richting ze opgaan. Tot slot koop ik nog altijd de *Asterix*-albums van Albert Uderzo, dit ondanks de zwakke verhalen van de laatste tijd. Uderzo is één van mijn lievelingtekenaars. Hij tekende in dezelfde stijl als Woolie Reitherman, een hoog gewaardeerde Disney-animator.

Binnen de stripwereld heb ik nog contact met een stel oudgedienden. Jan van Haasteren en Patty Klein zijn lid van de vriendenkring. Met tussenpozen zien we ook nog Thé Tjong-Khing, naar mijn idee de allerknapste van alle knappe tekenaars uit het huis van Toonder.

Op uw website staan reacties van jonge bewonderaars. Wat betekent dit voor u?

Ik word iedere keer weer blij als iemand mijn werk leuk vindt of er inspiratie uithaalt. Helemaal als ze mij dat dan ook melden. Feedback houdt de moed erin.

Begin 2012 is uw huis afgebrand. Is toen ook veel van uw stripwerk verloren gegaan? En bent u deze klap weer geheel te boven gekomen?

Daar kan en wil ik kort over zijn. Bij de grote brand van 1 februari 2012 verbrandde echt alles! We hadden onszelf nog en de kleding die we droegen. Als je in één klap alles, inclusief je kunstzinnige nalatenschap maar ook je brillen en je schoenen, kwijt raakt is het nodig om even flink te zijn. Maar dat ik dat kan heb ik bewezen, want ik heb ergere dingen meegemaakt. Toen ik 36 was stierf mijn eerste vrouw (een Deense concertpianiste met wie hij in 1944 trouwde. TdK) en mijn zoon kwam op dertienjarige leeftijd in de macht van een drugsdealer. Dat zijn ervaringen die duurzaam pijn doen.

Terwijl ons huis nu herbouwd wordt, wonen wij in Joanika's atelier dat we hebben voorzien van elektra, een keuken, een badkamer, een wc en dergelijke. We hebben de draad weer opgepakt.

teus.de.kruijf@stripschrift.nl

Meer info: www.borgering.com. Op deze site is ook de Oscarwinnende animatie *Anna en Bella* te zien.

Biografie en artbook

In oktober verschijnen bij uitgeverij Personalia twee boeken over Børge Ring. Het gaat om een vertaling van de Deense autobiografie die Ring in 2010 schreef. Hieraan wordt een hoofdstuk toegevoegd dat de actualiteit beschrijft. In een zoektocht naar illustraties kwamen bij een Deense uitgever twee koffers met veel animatiebeeldmateriaal boven water.

Samensteller Jan-Willem de Vries, ook werk-

zaam voor het Nederlands Stripmuseum, kon zoveel beeld niet kwijt in de biografie. Uitgever Seb van der Kaaden heeft in samenspraak met Børge Ring daarop besloten om ook een kunstboek uit te geven dat vooral rondom dit beeld is opgebouwd. Van der Kaaden meldt dat er plannen zijn om de autobiografie – die ook los verkrijgbaar zal zijn – in een aparte verdiepte cassette uit te geven, samen met het artbook.

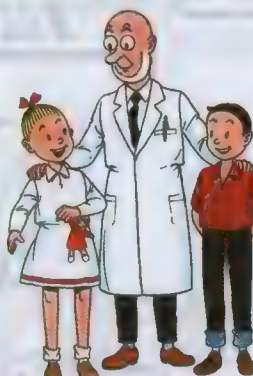
Strijensedijk 3
3295 KL 's-Gravendeel
Tel.: 06-16110888
info@profbarabas.nl

Stripwinkel ^{Prof}Barabas

uw winkel voor antiquarische strips!

- In- en verkoop van strips
- 25.000 titels op voorraad
- Walt Disney en Vandersteen
- Originele tekeningen
- Stripgadgets en stripshoesjes

In onze galerij zijn originele tekeningen te koop van diverse auteurs!

Kom eens kijken in onze nieuwe winkel in 's-Gravendeel

Internetwinkel www.profbarabas.nl

Stripboekenwinkel anno 1977

Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Nederland

010-4331710
info@yendor.nl

of bestel online
www.yendor.nl

Bul Super
Stripboekhandel
- sinds 1976 -
Vanouds de grootste!

Nieuw in de winkel:

Een zeer uitgebreid
assortiment van antiquarische
en uitverkochte titels
in zeer goede staat

voor de normale prijs van
€7,50!

Voor het verdere aanbod:
Zie www.bulsuper.nl

AKIM

Stripspeciaalzaak

Geen winkel in de buurt,
door ons worden de strips verstuurd

Bestel snel op Akim.nl

- * Nieuwe strips
- * Antiquarisch
- * Tweedehands
- * Manga's
- * Comics
- * Curiosa
- * Originelen

Tevens inkoop van
partijen en verzamelingen

AKIM.nl

Stripwinkel Akim Ulgersmaweg 14 9731 BS Groningen

Bill Plympton

tekent het liefst buiten de lijntjes

RIK SANDERS

FOTO RIK SANDERS

In de animatiewereld staat hij bekend als een grote onafhankelijke animatiefilmer; in de stripwereld is **Bill Plympton** (Portland, 30 april 1946) enigszins in de vergetelheid geraakt. Toch startte hij zijn loopbaan als cartoonist, illustrator en striptekenaar. Recent verscheen zijn nieuwe, lange animatiefilm *Cheatin'*. Een volgende film over Hitler als cartoonist is bijna klaar. Volgens Plympton voldoet een goede animatiefilm aan drie voorwaarden: hou het kort, werk zo goedkoop mogelijk en zorg dat er wat te lachen valt.

RECHTS - *Famous Last Sights* uit *National Lampoon Magazine*, 1982.

ONDER - Illustratie *Forbidden Poster*, 1982.

De 67-jarige Plympton was eregast op het Holland Animation Filmfestival (Haff), dat van 19 tot en met 23 maart 2014 plaatsgreep in Utrecht. De Amerikaanse tekenaar gaf er ook een masterclass, waar hij zijn carrière met behulp van animaties en ter plekke gemaakte tekeningen de revue liet passeren; en passant voorzag hij de aanwezige animatietekenaars van een aantal tips en trucs.

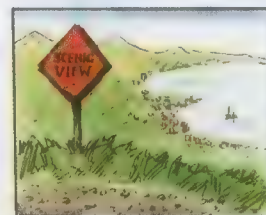
Warm bad

Als jongen was Plympton gek op tekenfilms met Bugs Bunny en Daffy Duck en de animaties die Tex Avery voor MGM maakte. Dat wilde hij later ook doen. Na zijn middelbare-schooltijd volgde hij een studie grafische vormgeving in Portland en een opleiding aan de School of Visual Arts in New York. 'Maar', zo vertelt hij, er brak vanaf eind jaren 1960 een slechte periode aan voor animatie: Disney ging bij voorbeeld bijna failliet, net als de Warner Brothers-tekenfilmstudio's. 'Er bestond ook geen animatieopleiding waar ik naar toe kon gaan. Toen ben ik uit arren moede maar gaan illustreren.'

Plympton werkte voor toonaangevende tijdschriften als *The New York Times*, *Vanity Fair*, *Penthouse*, en *Rolling Stone*.

Jimmy Hoffa

Grace Kelly

James Dean

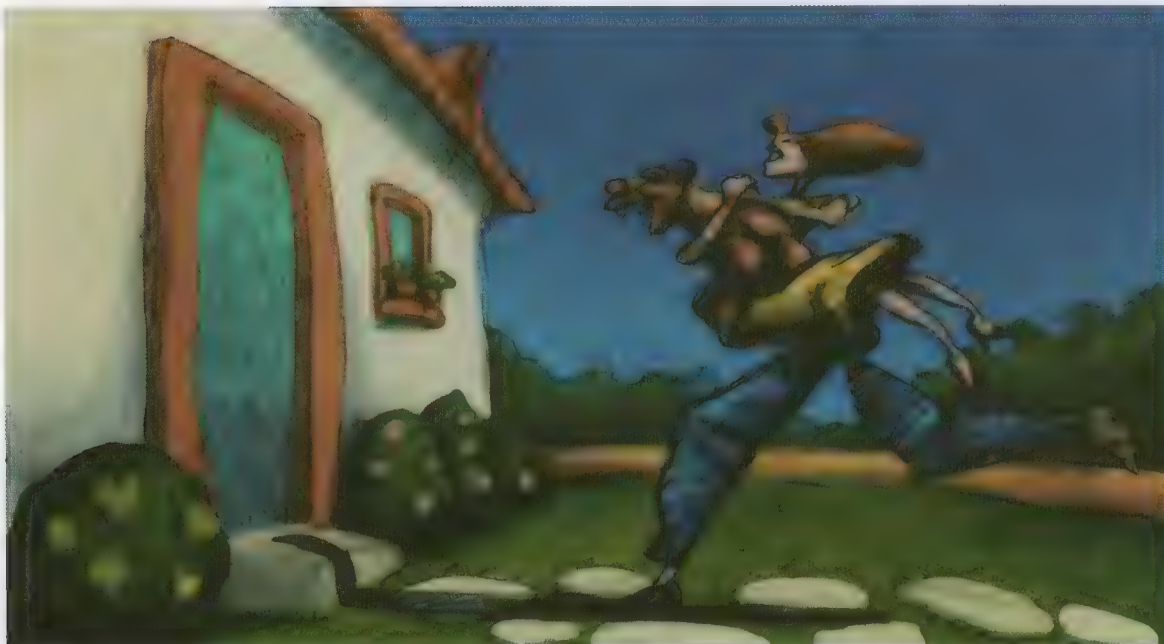
Tennessee Williams

Marilyn Monroe

Helen Keller

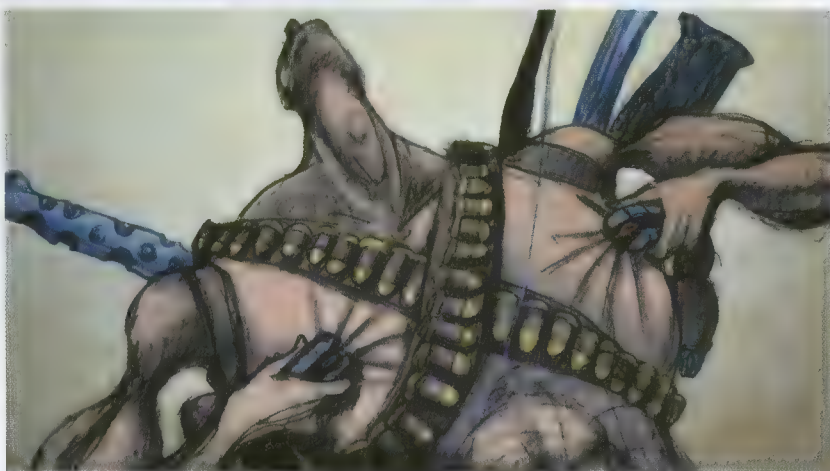

links - Ingekleurde cell uit Plymptons nieuwste lange animatiefilm *Cheatin'* die te zien was op het Holland Animation Filmfestival (Haff) 2014 in Utrecht. Plympton was er eregast.

Hij maakte ook strips voor National Lampoon. In 1975 startte hij voor *The Soho Weekly News* de politiek-satirische krantenstrip *Plympton*. 'De strip stond op zijn hoogtepunt, in 1981, in zo'n twintig kranten. Dat lijkt veel maar voor Amerikaanse begrippen was dat best weinig. Uiteindelijk ben ik ermee gestopt.'

Want, het bloed kruipt waar het niet gaan kan. In 1983 werd Plympton door de Android Sisters gevraagd of hij een animatie kon maken op basis van het anti-koudeoorlogsliedje *Boomtown*, op tekst van cartoonist/striptekenaar Jules Feiffer. 'Het duurde maar zes minuten en het was gratis maar ik leerde er wel animeren. Met hulp van Connie D'Antuono, die de film mede produceerde en me hielp met het uitwerken van het storyboard tot een film. Het was een redelijk succes en ik besloot te stoppen met mijn cartoons en strips.'

Zijn opdrachtgevers verklaarden hem voor gek. Animatie is dood, zeiden ze tegen Plympton. Die hield stug vol en werkte aan *Your Face*, een associatieve Monty Python-achtige animatie op muziek van de componiste Maureen McElheron. 'Mensen vonden hem leuk! Het is een geweldige ervaring om in een zaal na een paar seconden mensen te horen lachen om jouw tekenfilm. Als illustrator kun je dit niet ervaren. Na de eerste grote vertoning op het animatiefestival van Annecy kwamen allerlei mensen na afloop een praatje met me maken; sommigen wilden wat met me drinken. Het was een warm bad en voelde aan alsof ik was thuisgekomen.'

Plympton Presents

Gelukkig voor Plympton bleek de animatiecrisis in de jaren 1980 voorbij. Zo maakte muzikzender MTV faam met zijn tv-animaties, investeerde Disney weer in tekenfilms, waren Japanse animaties populair, kroop Warner Brothers uit het dal met zijn Looney Tunes en zorgde het kassucces van *Who Framed Roger Rabbit* ervoor dat tekenfilms weer door het grote publiek werden ontdekt. *Your Face* van Plympton kreeg in 1987 bovendien een Oscar-nominatie voor beste korte animatiefilm, waarna het balletje voor hem echt ging rollen. Bedrijven wisten hem te vinden. Naast werk voor MTV kreeg hij opdrachten van onder andere Trivial Pursuit, AT&T, Nike, United

BOVEN - Overtrokken sado-masochistische scène rond de huurmoordenaar uit *Cheatin'*.

LINKS - Advertentiewerk voor Trivial Pursuit.

BOVEN - Twee platen uit de van de gelijknamige animatie (2001) afgeleide strip *Mutant Aliens*.

Airlines en Mercedes-Benz. Plympton richtte zijn eigen studio op – Plympton Presents – en bleef onafhankelijke budgetfilms maken, getekend in ballpoint en gebruikmakend van simpele elektronische muziek. Ook *Guard Dog* (2005) en *The Cow Who Wanted to Be a Hamburger* (2010) werden genomineerd voor een Oscar; *Push Comes to Shove* won de prestigieuze Palme d'Or in Cannes in 1991. Sinds dat jaar maakt hij ook lange animatiefilms, waarvan *Mutant Aliens*, over een in de ruimte gestrande astronaut die na twintig jaar vol wraakgevoelens en een leger ruimtewezens terugkeert op aarde, de Grand Prix 2001 won in Annecy. Een stripbewerking kwam onder dezelfde naam bij NBM Publishers uit.

Een uitstapje naar het maken van films met acteurs beviel Plympton minder goed. Het feit dat hij geen controle had over acteurs en opname-omstandigheden blokkeerde hem in zijn creativiteit en bracht hem snel terug bij het maken van tekenfilms. Heel soms maakt hij nog

wel eens een strip, zoals in 2006. Uitgeverij Ballantine Books bracht het derde deel van een door Image Comics in het leven geroepen anthologie met vernieuwende strips uit. Daarin publiceerde Plympton de korte strip *The Cloud*.

Maar van animatie gaat zijn hart het snelst kloppen. Trots is hij op de twee 'couch gags' voor *The Simpsons* van Matt Groening in 2012 en 2013. Groening nodigt af en toe gasttekenaars uit om korte animaties te maken ter aankondiging van een aflevering. Voor de grappen vormt de tv-bank van de familie Simpson het uitgangspunt. 'Mijn storyboards moesten nog wel langs de juristen van tv-zender Fox die *The Simpsons* uitzendt, vertelt Plympton. 'Die hadden geen problemen met de geweldscènes en dat er een prostituee opdook, maar wel met Homer die aan het roken was! De filmpjes zijn ook op Youtube te zien. Ik denk dat ze inmiddels door meer mensen zijn bekeken dan al mijn films bij elkaar.'

RECHTS - Twee stills van de animatiefilm *Guard Dog*, 2004.

Geen Disney

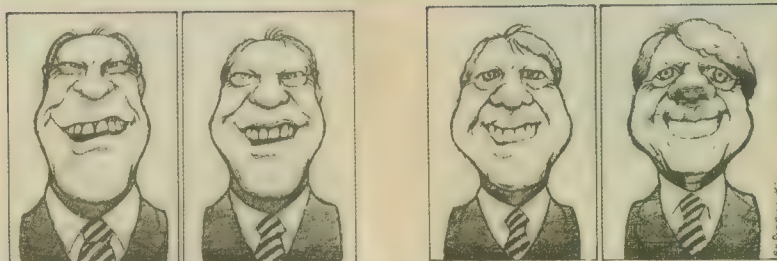
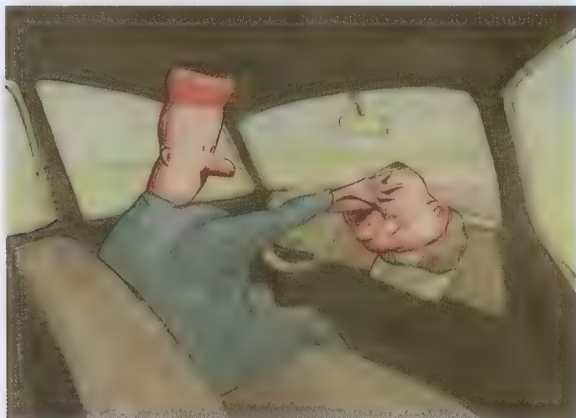
Onafhankelijkheid staat hoog in het vaandel van Plympton. Hij wil niet werken voor de grote animatiestudio's, bang om zijn creatieve vrijheid te verliezen. 'Kiddy cartoons' zijn niet aan mij besteed. Mijn cartoons bevatten geweld en seks. Dat vinden de grote studio's niets. Mensen vroegen mij wel eens of ik aan de drugs was. Ook sommige filmcritici hebben er moeite mee, mijn ouders snaptten het ook niet. In de VS is animatie nog steeds vooral voor kinderen. Dat is jammer. Terwijl het verwerken van alledaagse onderwerpen in animatievorm op een dramatische en humoristische manier echt interessant is.'

Overigens zocht Disney een keer contact en er kwam zelfs een jurist bij hem in New York over de vloer om een contract op te stellen. 'Ik was vereerd. Toen ik een jaar of 12 was, bezocht ik Disneyland en kocht ik een Disney-boek, waarmee je zelf tekeningen kon maken. Die stuurde ik naar Disney. Ik kreeg een nette brief terug waarin stond nog te jong was en maar veel moest oefenen. Dus ik vond het wel grappig dat ik jaren later een brief van Disney kreeg met het verzoek of ik bij de studio wilde komen werken. Die jurist bood me een miljoen dollar. 'Wow, dacht ik, 'een droom komt uit'. Ik vroeg aan die jurist of ik wel in het weekeinde aan mijn eigen producties kon werken. 'Ja,' zei hij, 'maar die zijn dan wel van Disney. En de grappen die je maakt, ook. Net als je dromen, trouwens, die zijn ook van Disney als je het contract ondertekent.' Toen wist ik genoeg.'

Het enige jammere van een bestaan als onafhankelijk filmer is de gebrekkige distributie in de filmwereld, constateert hij. Gelukkig zijn er nog wel diverse onafhankelijke tv-stations, zoals HBO, ABC en Channel Four. 'En er is het internet, natuurlijk. Ik heb goede hoop dat daar met serieuze tekenfilms een groter publiek bereikt kan worden, bij voorbeeld via Netflix. Ik wil ook een eigen *Plymptoons*-kanaal op het web starten.'

Vrijheid

Animatie is communicatie via bewegende tekeningen, stelt hij, en tekenen is één van de geneugten van het leven. 'Ik hou van tekenen, ik word er bijna high van. Ik hou van het gevoel van pen op papier en het lekker kunnen aanknoeien. Dat kan niet met de computer, al gebruik ik die ook wel voor de inkleuring. Enig nadeel is

BOVEN - De politieke strip Plympton voor *Soho Weekly News*, 1976.

het archiveren ervan. Ik schat in dat ik wel zo'n miljoen tekeningen heb gemaakt. Waar moet ik al die tekeningen laten? Ik wilde ze weggooien, totdat iemand zei: 'nee, die cells moet je verkopen. Daar is een markt voor.'

Plympton volgt zelfs zo nu en dan nog tekenlessen om zich te blijven scholen en heeft altijd pen en papier bij me. Goed kunnen tekenen vindt hij een vereiste voor een animator. 'Heb je dat onder de knie, dan kun je experimenteren. Ik ben in de loop der jaren sneller, rauwer en impressionistischer gaan tekenen en minder realistisch. Ik hou er ook van om met perspectief te spelen, dat een hand groter dan een lichaam is, en met schaduwen. Die geven een animatiefiguur diepgang.'

Plympton wil zich met zijn krasserige stijl, groteske humor en de schaarse dialogen kunnen onderscheiden van wat hij noemt 'de Hollywood-animatoren'. Fouten maken mag, het hoeft in zijn ogen niet allemaal perfect te ogen. 'De digitale Pixar-films, bij voorbeeld, worden uiteindelijk gemaakt door machines: ze stralen geen warmte uit en geen menselijkheid. Netjes gemaakt, op het saaie af. Mijn films zijn losser van uitwerking, gekker, er mag buiten de lijntjes worden gewerkt. In *Cheatin'* komt een sadistische huurmoordenaar voor waarbij ik nietjes door zijn tepels had getekend. Het leek net alsof die tepels aan het glimlachen waren. Ik heb er vervolgens van die scherpe tanden in getekend. Zoiets mafs kan niet bij Disney, Pixar of Dreamworks.'

LINKS - Strip voor het blad *Adelina*, 1980.

ERNAAST - Still uit de animatiefilm *The Tune* uit 1992.

Everybody knows that clouds like to relax and bask in the sun during the day...

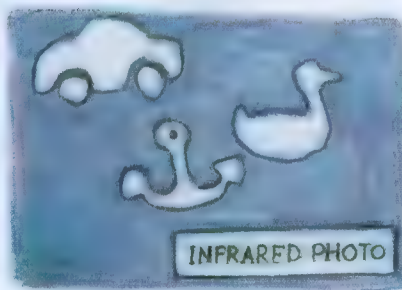
...and pretend they're just little puffs of vapor.

But it's a very well-kept secret that at night they playfully create wonderful images.

Of course, no humans ever see their wonderful artistry...

...because it's dark and that's the way they like it.

BOVEN EN RECHTSONDER - Plympton publiceerde de korte strip *The Cloud* in een anthologie met vernieuwende strips die in de VS in 2006 uitkwam bij Ballantine Books/Image Comics.

RECHTSBOVEN - Naziland, het nieuwe project van Plympton. Zou Hitler net zo'n succesvolle cartoonist als Walt Disney geweest kunnen zijn?

Als je als animator voor een studiocarrière kiest is dat natuurlijk ook prima, nuanceert hij. 'Alleen merk ik dat hoe ouder je wordt hoe meer je hangt aan je vrijheid. Ik sta elke dag op wanneer ik wil en bepaal zelf wat ik mag doen. Het is veel solowerk maar ik ben niet eenzaam. Ik ben omgeven door mijn animatiefiguren, huur medewerkers in als dat moet, bezoek festivals en heb, gelukkig, vrienden.'

Tips

Te veel studenten die bij hem stage willen lopen, komen tegenwoordig aan met een portfolio vol anime en manga. Plympton gruwelt ervan. 'Van die figuren met grote ogen, die lopen als tinnen soldaatjes, brrr. Ik raad ze altijd aan om ook naar andere portfolio's te kijken en vooral veel 'live' zelf te tekenen. Dan pas leer je de essentie van het vak. Ik teken als ik in het vliegtuig zit, in een restaurant of op mijn hotelkamer. En vaak tijdens het tv kijken; vooral films met Robert Mitchum vind ik leuk.' Hij heeft drie tips voor jonge animatiemakers. De eerste tip: maak een film niet te lang: korte animaties niet langer dan zo'n vijf minuten, en lange producties niet meer

dan tachtig minuten. 'Ik zit wel eens in een jury van een festival en als ik dan naar twintig minuten rotzooi moet kijken, is het wel een beproeving. John Canemaker kreeg in 2005 een Oscar voor *The Moon and the Son: An Imagined Conversation*, maar klaagde dat hij die film van 28 minuten maar niet verkocht kreeg. Daar kunnen ze niet mee uit de voeten in de bioscoop. Dus: korte films verkopen beter.'

Plymptons tweede tip: hou het goedkoop, niet meer dan duizend dollar per minuut. Met digitale technieken moet dat tegenwoordig makkelijk kunnen. En gebruik crowdfunding, luidt zijn advies. Voor *Cheatin'* haalde Plympton via Kickstarter ruim \$100.000 op. 'Daar kwam ik een eind mee vooruit. Maar ik had nog wel aanvullende financiering nodig. En gelukkig betaalden de 'couch gags' van *The Simpsons* goed.'

Tip nummer drie: zorg dat er wat te lachen valt. Mensen die tekenfilms kijken, willen altijd aan het lachen gemaakt worden, is zijn stelling. 'Doe gekke dingen, daar is animatie bij uitstek geschikt voor. Alleen mensen met rijke families, of die in Canada leven waar de overheid al decennialang een pot geld heeft klaar staan, maken ernstige animaties. Dat moet je vooral doen als je dat nodig vindt, maar niemand kijkt er naar en het verkoopt niet. Je kunt beter dat wat je te zeggen hebt, in humor verpakken.'

Verstikkende liefde

Zijn nieuwste film *Cheatin'* heeft de noirachtige uitstraling van een naoorlogse Hollywood-film met supervrouwelijke vrouwen en mannelijke mannen. Volgens Plympton is deze animatiefilm een ode aan de klassieke cinema én de pure liefde tussen Ella en Jake. Maar wel een liefde waar een andere aantrekkelijke vrouw een wig weet tussen te drijven en de relatie van Ella en Jake dreigt te verstikken.

Vijf jaar geleden kreeg hij het idee voor *Cheatin'*, op basis van eigen ervaringen. 'Ik had een verhouding met een vrouw, maar de band tussen ons begon steeds meer te knellen, wat tot uitdrukking kwam in steeds meer ruzie, gillen en wurgneigingen. Maar de seks bleef goed. Toen ontstond bij mij het besef dat liefde 'killing' kan zijn en dat het een mooi uitgangspunt voor een film is. Dan duurt het nog jaren eer zo'n film af is. *Cheatin'* was handmatige animatie, met zo'n honderd tekeningen per dag, goed voor tien seconden animatie. Een forse klus.'

Wanneer hij een idee voor een tekenfilm uitwerkt, zet Plympton een eerste storyboard in schetsvorm op, met veel kleine plaatjes in kaders die makkelijk zijn aan te passen. Is hij daarover tevreden dan werkt hij een groter storyboard uit met zes plaatjes op een pagina. 'Daarna ga ik het verhaal animeren. De ruwe versie laat ik testen door diverse mensen. Ik probeer dan vast te stellen of de clou niet te snel wordt ontdekt, de camerastandpunten duidelijk overkomen en de muziek er goed bij past. Vaak ben ik jaren bezig met een film. Ik wil vermijden dat ik op het eind van het proces nog allerlei wezenlijke zaken moet aanpassen.'

Naziland

Hoofdpersoon Ella uit *Cheatin'* is zijn favoriet, een mooie vrouw. Haar vriend Jake is de 'second banana', hij ziet er uit als een Marlon Brando, masculien, met een neus als een fallus. 'Dat is vast iets onderbewust. Het is geinig om hem te tekenen met al die spieren. Hij is gemodelleerd naar mij, hahahaha, ...sorry, een slechte grap.' Bij het uitbeelden van zo'n karakter gebruikt Plympton niet te veel details, maar beperkt hij zich tot het uitlichten van een paar elementen. Praktische noodzaak, benadrukt de tekenaar. 'Je moet zo'n figuur namelijk eerst honderd keer oefenen voordat je 'm in de vingers hebt. Het is namelijk vervelend werken als je steeds figuren moet aanpassen wanneer je in het echie bezig omdat ze moeilijk te tekenen zijn.'

Na de afronding van *Cheatin'* heeft Plympton niet stilgezeten. Hij is gevraagd om mee te werken aan een tekenfilm bewerking van *De profeet*, een poëtisch-mystiek werk van Kahlil Gibran uit 1923. Ook werkt hij aan de afronding van een nu al controversiële nep-documentaire over Adolf Hitler. 'Die kon best aardig tekenen en schilderen', zegt Plympton. 'Mijn uitgangspunt voor deze tekenfilm is wat er gebeurd zou zijn als Hitler een succesvol cartoonist à la Walt Disney was geworden. Zouden we in plaats van Disneyland dan Naziland hebben gehad? Ik had er drie medewerkers voor aangetrokken, maar die vonden het te ver gaan en vertrokken weer. Maar ik hou wel van een provocatie op zijn tijd. Als ik 'Hitler' heb afgemaakt begin ik aan *Dog Shot*. Ideeën genoeg.'

rik.sanders@stripschrift.nl

Lieve lezers...

ILLUSTRATIE FRITS JONKER

Een instituut dreigt te verdwijnen, het zoveelste instituut, nu stripwinkel Lambiek de huur van zijn pand aan de Amsterdamse Kerkstraat niet meer kan betalen.

Dat vind ik jammer, al bezoek ik Lambiek zeer zelden. Maar al toen ik nog maar een klein stripverzamelaartje in Apeldoorn was, en volgens mij nog nooit in Amsterdam was geweest, was Lambiek het paradijs waar ik ooit nog eens hoopte binnen te treden. Als ik me maar eens los kon maken uit het Apeldoornse provincialisme en me kon voegen bij mijn geestesverwanten aan de Kerkstraat.

Tot het zover was, was Lambiek-eigenaar Kees Kousemaker (VZMH) de stripgod en zijn *Stripleksikon der Lage Landen* mijn bijbel. Toen ik wat ouder was, kocht ik weleens een treinkaartje naar Amsterdam om mijn spaargeld op te maken aan strips bij Lambiek.

Later, toen ik in Den Haag ging wonen, werd de Haagse Stripshop mijn vaste stripdealer – nadat een grommende mevrouw me uit Hans Matla's Panda had weggejaagd (ik had durven vragen naar Amerikaanse superheldencomics).

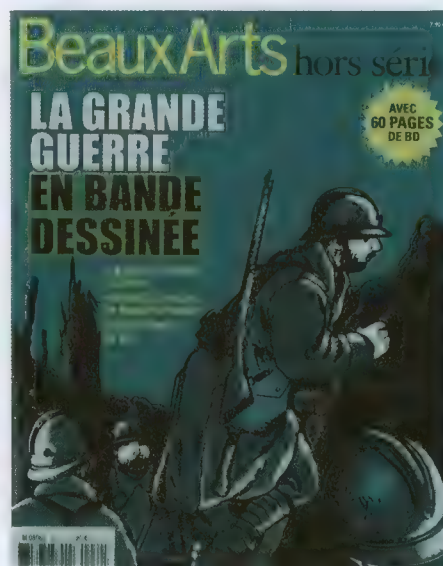
De Haagse Stripshop bestaat niet meer, heel veel stripwinkels bestaan niet meer, en nu lijkt het doek ook te vallen voor Lambiek. Treurig, maar het verbaast me niet. Ik lees dat de verkoop is teruggelopen, en dat verbaast me evenmin. Dat komt niet alleen door de crisis, en doordat kinderen liever gamen dan lezen. Nederlandse stripwinkels ontstijgen bijna geen van alle het niveau van een hobby van een zure oude man. Ook bij Lambiek heb ik altijd eerst mijn stoute schoenen moeten aantrekken voordat ik naar binnen durfde, aangestaard als een indringer door niet alleen de mensen achter de toonbank, maar ook de vaste klandizie.

Vergelijk ik dat met de stripwinkels in het buitenland die ik frequenteer – bij voorbeeld BD Fugue in Bordeaux en Gosh! Comics in Londen, dan valt het starre conservatisme van de Nederlandse stripverkopers op. BD Fugue is voor iedereen een gezellige winkel, die tevens een bar is, met vrolijk, hulpvaardig personeel. Gosh! Comics heeft een geweldige service en veel extra's, waaronder signeersessies en bijeenkomsten met tekenaars en schrijvers. Alle boeken zijn in die winkels overzichtelijk uitgestald en gerangschikt in kasten, terwijl de gemiddelde Nederlandse stripwinkel meer lijkt op de zolderkamer van een stoffige chaoot. In Nederland word je als klant tijdens je hele verblijf in de stripwinkel aangestaard door een Charles Manson-achtige figuur die verbijsterd het album afrekenet dat je hebt uitgekozen. 'O, dus dat kwam je hier doen, je kwam een stripboek kopen!' Eerlijk gezegd heb ik dat gevoel bij Lambiek ook vaak gehad. Ik durf er de laatste tijd zelfs echt niet meer naartoe, omdat er iemand schijnt te werken die mij een muilpeer wil verkopen, zo heeft iemand anders me weer toevertrouwd. Tja, als je dreigt je klanten muilperen te verkopen, is het niet zo heel raar dat je op zeker moment de huur niet meer kunt betalen, natuurlijk.

peter.breedveld@stripschrift.nl

De Eerste Wereldoorlog als inspiratiebron voor cartoonisten

rijdverdrijf in de loopgraven

TACO LEMSTRA

De stripcultuur in Nederland, aldus een veelgehoorde klacht, loopt mijlenver achter op die in Frankrijk en België. Stripverhalen hebben in culturele kring nog altijd weinig aanzien. Misschien had het geholpen als Nederland betrokken zou zijn geweest in de Eerste Wereldoorlog. Een geweldsconflict op nationaal grondgebied dat diepe wonden trekt in eigen vlees: maatschappelijk en cultureel. Dat is althans een conclusie die je zou kunnen trekken naar aanleiding van de hausse aan publicaties op stripgebied in dit herdenkingsjaar van '14-'18. En dan is er ook de fraaie speciale editie van het gerenommeerde Franse magazine *Beaux Arts*.

BOVEN - 'Nooit werd er meer en beter gelezen dan aan het front. Wat is er plezieriger dan in het zonnetje, met fluitende vogeltjes op de achtergrond, nieuwtjes uit te wisselen?', bijschrift uit *Excelsior*, 30 mei 1915.

RECHTS - Een zwart/wit-foto verdoezelt veel.

In *Paroles de Verdun* van Barron Stoney vloeit het bloed op hetzelfde taferel rijkelijk.

Het themanummer van *Beaux Arts* heet *La Grande Guerre en Bande Dessinée*. Circa 140 pagina's dik met een semi-wetenschappelijke benadering van het fenomeen strip dat door de hoofdredacteur in zijn voorwoord dan ook wordt omschreven als de negende kunstvorm. Voilà. Het tijdschrift valt in drie hoofdstukken uiteen: de meesterwerken van Tardi, het gebruik van strips in de loopgravenoorlog, en de geschiedschrijving van de oorlog in stripvorm.

Strips in de loopgraven

Als de Eerste Wereldoorlog al niet de bakermat is van de moderne strip dan heeft ze zeker een grote bijdrage aan de ontwikkeling ervan geleverd.

Nooit eerder speelde de cartoon op zo'n grote schaal een rol in de propaganda van de oorlog. Niet alleen de officiële kanalen maakten er veelvuldig gebruik van, ook de soldaten zelf produceerden legio vlugschriften waarin de spotprent een prominente plek innam. Met *The Wipers Times* als één van de meest legendarische particuliere publicaties ooit.

De Franse uitgaven varieerden van *Les Trois Couleurs*, een propagandistisch tijdschrift waarin op serieuze toon verslag wordt gedaan van de heldhaftige exercities van de geallieerde legers in de oorlog, via *L'Epatant* – waarin eveneens propaganda wordt gevoerd maar dan met een spottende ondertoon – tot *La Baïonnette* waarin de tekeningen van Gus Bofa gepubliceerd werden. Bofa was een gemobiliseerd soldaat die als tekenaar naar de slagvelden vertrok, met de opdracht al tekenend verslag te doen van de oorlogshandelingen. Zijn werk onttaardde al snel in anti-oorlogspropaganda waarin hij de draak stak met het militaire gezag van beide oorlogspartijen. Met name zijn houtskoolwerk is van hoge artistieke waarde.

Zelden heeft een oorlog geleid tot zo veel creatieve en kunstzinnige uitingen als de Grote Oorlog. Dat komt omdat niet alleen beroepsmilitairen ten strijde trokken, maar tevens mannen uit alle lagen van de bevolking

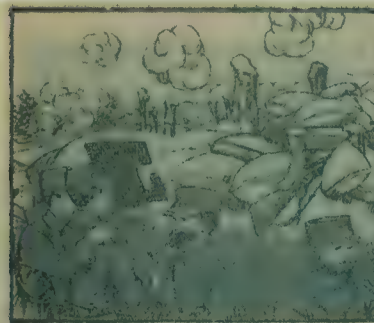

dienst namen, al dan niet vrijwillig. De legers bestonden uit ambachtslieden, studenten, boeren, professoren, kunstschilders en schrijvers.

Daarnaast zorgde de stellingenoorlog (de frontlijn bleef gedurende vier jaar nagenoeg ongewijzigd) er voor dat de soldaten tijd genoeg hadden voor andere activiteiten behalve elkaar beschieten. Vandaar dat, naast het geweer, de pen of het potlood het meest gehanteerde wapen was in 1914-1918.

Jacques Tardi, de Goscinny van de Grote Oorlog
In een dergelijke uitgave van *Beaux Arts* mag Tardi inderdaad niet ontbreken. De man die al meer dan dertig jaar de oorlog gebruikt als voornaamste inspiratiebron van zijn werk als striptekenaar. Als geen ander kan hij de waanzin van dit conflict verbeelden in zijn tekeningen. Zeker na zijn geïllustreerde versie van *Reis naar het einde van de nacht* van L. F. Céline, geniet hij ook aanzien in de literaire wereld, althans in het Franse taalgebied. Zijn stijl is confronterend, zijn verhalen zijn historisch onderbouwd en niet altijd politiek-correct, en zijn visie is sterk maatschappijkritisch.

Zijn eerste oorlogstrip bood hij begin jaren 1970 aan bij René Goscinny, destijds hoofdredacteur van het Franse

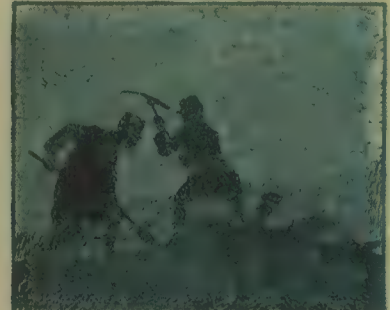
La fois Sabat a vu l'homme d'un sabot mais rien d'un bouc. L'artillerie la transforme en fortin de concert. Il y a dans le bois des sacs de blé qui sont des sacs de blé. Physiquement et moralement, ils sont peuplés de sacs de blé et d'acier. Les marmottes passent au dessus d'eux sans troubler leur sérénité. Ils ont attaqué hier, ils attaqueront demain. Les Bretons

chacun les Allemands lancent tous ont la même confiance dans le succès. C'est la seule à l'ordinaire la situation. La chose est claire, dit-il, à chaque fois, on nous attaque, nous enlevons le mortier, chaque fois qu'ils nous attaquent, nous le gardons. Les Allemands sont à 10 mètres. Avec les periscopes nous voyons pleurer sur leurs lignes nos gros pro

jeuilles, et la mauvaise humeur des occupants se traduit par une trahison continue. Si on le voit, on est sûr sans retard. C'est la même chose, on continue à régler de monter du sol. Ceux qui viennent d'être relevés de surveillance dorment d'un sommeil d'enfant. Certains déjà éveillés font leur correspondance. D'autres dejeuner

d'un bon, après la victoire. Il est sûr que les tranchées sont. Ils ont le sourire. Entre les deux lignes adverses, beaucoup de morts. Certains les ossements, d'autres des premiers engagements, sont les ossements, réduits, quant aux tranchées, aux lignes simples des ossements. La nuit, quand on peut, on va furtivement enterrer un camarade. Ce n'est pas facile,

et il en reste beaucoup qui attendent l'annonce d'une sépulture. Les hommes savent leurs noms souvent et de loin, veillent sur eux. Entre les morts, les petits arbres fauchés par l'artillerie ont l'air bizarre de peupliers mutilés à travers champs. Un arbre unique a gardé son tronc et ses deux maîtresses branches, amputées à 50 centimètres du tronc. Le

bien sûr, tout est dit. Là-bas, l'ennemi dans le massacre. La première attaque a lieu le 7 mars. Les mitrailleuses lancent du feu. Les deux commandants des compagnies de tranchées sont tués dès le début. À la nuit, nous sommes isolés. Mais nous avons payé cher notre succès. Le lieutenant-colonel, commandant le régiment, est mortellement blessé, un capitaine

stripblad *Pilote*. De strip onder de titel *C'était la guerre des tranchées* (Loopgravenoorlog) verscheen achtereenvolgens in *Pilote*, *Libération* en *Charlie Mensuel* en kwam ook uit in albumvorm. Nu, in 2014, heeft Tardi voorgesteld een vervolg te maken voor *Le Monde*. Zijn vroege tekenstijl is overigens veel realistischer dan in zijn latere werk. Tardi zegt hierover: 'In een tekening kan ik de

BOVEN - Verslaggeving van oorlogshandelingen door tekenaars. Enigszins aangedikt in het voordeel van de geallieerden. Gepubliceerd in *La Guerre en Images*. Dit was de opdracht waarmee tekenaars als Gus Bofa naar het front werden gestuurd. Makkelijker, veiliger, goedkoper en minder realistisch dan film of fotografie.

LINKS EN LINKSBOVEN - De Franse striphelden Toosje Tontel (Bécassinne door Émile-Joseph-Porphyre Pinchon) en Les pieds nickelés (door Louis Forton) deden ook mee aan de Grote Oorlog.

Puis elle posa soigneusement le revolver sur le bureau, se tourna vers le personnel de l'hôpital, accouru au bruit, et, calme au milieu des débris amoncelés, elle dit: « Comme c'est dangereux, tout de même, les armes à feu! Sans moi, ce pistolet, il aurait pu partir tout seul! »

RECHTS - Wat was er eerder? De foto of de tekening? Jacques Tardi portretteert zichzelf in *C'était la guerre des tranchées*, 1993

ONDER - Als geen ander kon de Duitse kunstenaar/ soldaat Otto Dix de gruwelen van de oorlog abstraheren. Tardi kopieert hem dankbaar.

ERNAAST - Cartoon van Bofa uit 1916. Tekeningen met onderschrift, maar ook een tekstballon. Dit fenomeen, voor het eerst gebruikt in 1896 in de Verenigde Staten, was in Frankrijk nog geen gemeengoed. Primeurtje? De tekstballon verscheen volgens de geschiedschrijvers namelijk voor het eerst in de serie *Zig et Puce* van Alain Saint-Ogan, 1925.

gruwelen van een ontploffing in een loopgraaf zeer gedetailleerd uitwerken. Beter dan op schrift of in film. Maar dat stelt me niet tevreden. Ik waak ervoor me te verliezen in esthetische vormgeving. Een realistische weergave van rondvliegende ingewanden, afgerukte ledematen en ontploffende hersenen is vaak louter grotesk.'

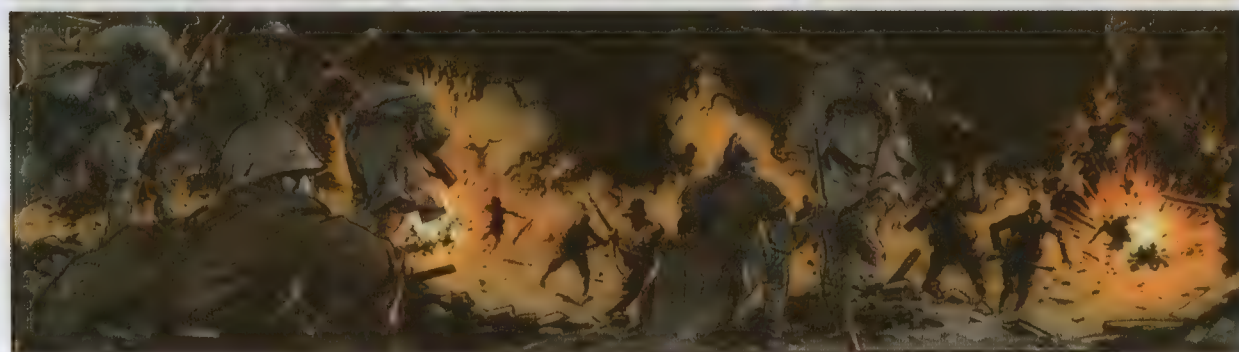
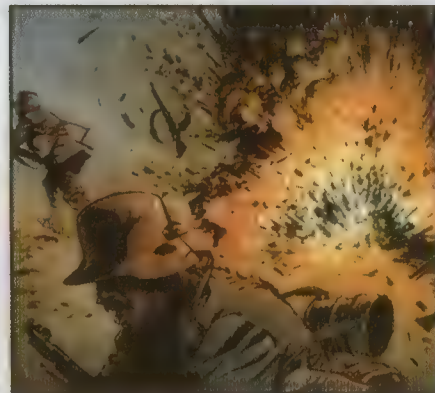
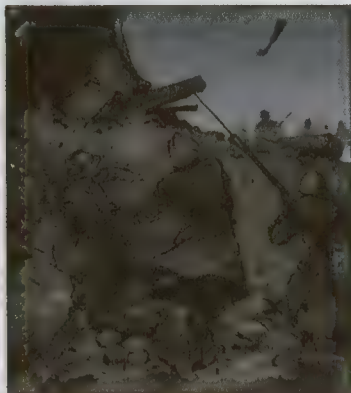
Zijn cartooneske stijl betekent echter niet dat zijn scènes niet realistisch zijn. Tardi is een perfectionist in historische details. Aan veel, zo niet alle tekeningen liggen historische feiten ten grondslag. Hij werkt veel samen met de historicus Jean-Pierre Verney en baseert zich op foto's en documenten uit die tijd, maar ook laat hij zich

de angst te tonen tot in de meest macabere details.

Strips als geschiedschrijving

De vergelijking tussen Tardi en Goscinny is niet alleen logisch door hun beider focus op een historische periode. Beiden zijn ook zeer precies in het verwerken van historische details en daaraan ligt geducht onderzoek van historische bronnen ten grondslag. Van met name Goscinny weten we echter dat hij ook regelmatig een loopje nam met de geschiedenis, onmogelijke combinaties maakte tussen historische feiten en personen, en hilarische gebeurtenissen uit zijn duim zoog. Daar bezondigt Tardi zich niet of nauwelijks aan.

In het *Beaux Arts*-themanummer wordt een aantal stripboeken over de Eerste Wereldoorlog beoordeeld door de historicus Vincent Marie op hun historische juistheid. Het blijkt dat 90 procent van de verhalen gebaseerd zijn op waargebeurde feiten. Dat leidt niet tot gortdroge verhalen, simpelweg omdat die oorlog een overvloed aan spanning, humor en intriges biedt die elke fantasie te boven gaat.

Tenslotte is er ook aandacht voor het project van de Amerikaanse journalist/tekenaar Joe Sacco, die een

panorama maakte van de slag aan de Somme. Zijn inspiratie was het oorlogsverleden van zijn (Australische) voorouders en zijn voorbeeld was het Tapijt van Bayeux. Een dynamisch panorama dus waarin de gebeurtenissen van de mobilisatie van de soldaten tot aan het wegvoeren van de gewonden stap voor stap gevolgd wordt. Sacco kan zich daarin natuurlijk geen historische onjuistheden veroorloven. Een ware Tour de Force!

taco.lemstra@stripschrift.nl

BOVEN - Fragment uit *L'homme de l'année 1: 1917 - Le soldat inconnu* van Fred Duval Jean-Pierre Pécau, Fred Blanchard en Mr Fab, verschenen bij uitgeverij Delcourt, 2013. Voorbeeld van één van de vele recente strips over de Eerste Wereldoorlog. De onbekende soldaat blijkt een zwarte luitenant uit Ivoorkust.

GUS. BOFA =

C'est vrai tout de même, ce qu'il dit Mulot, qu'y manque du loudin!...

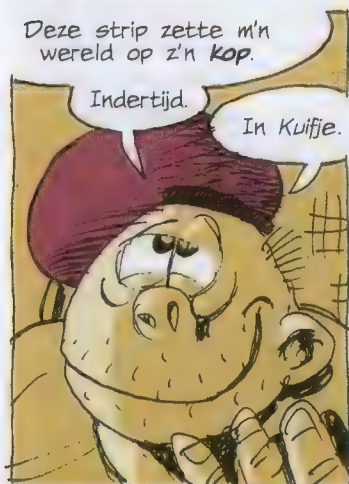
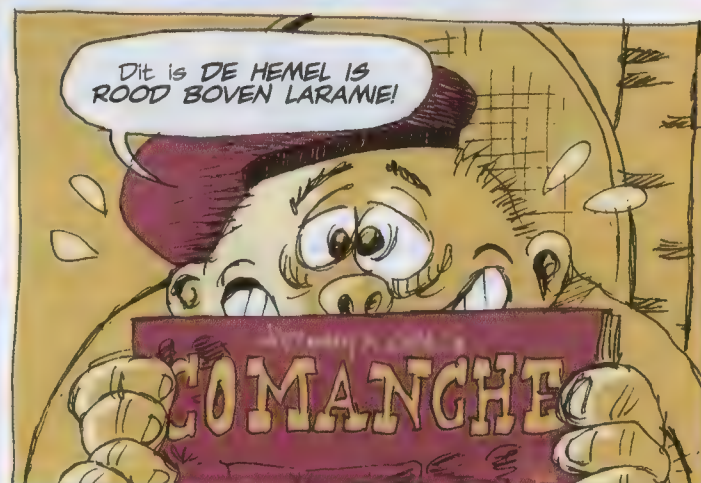
Vous bilez pas, les gas, j'vous amène de quoi en faire!

MARQ DENKT

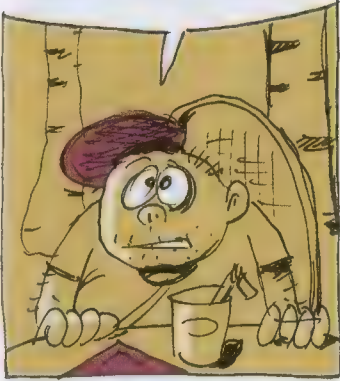
aan de hemel boven Laramie

door Marq van Broekhoven

Na afloop van Stripedagen Haarlem drink ik nog wat met stripjournalist Michael Minneboo.

Maar **toen** verscheen
De hemel kleurt rood
boven Laramie en werd
alles anders.

In dit verhaal achtervolgt
de hoofdrolspeler, Red Dust,
'n gewetenloze **schurk**
genaamd Russ Dobbs.

Deze laat 'n **spoor** van
lijken en vernederingen
achter zich.

En 't wordt
alsmaar **erger**.

Uiteindelijk weet Red Dust
'm in te sluiten in 'n
duister steegje.

Kijk,
hier.

Dobbs heeft z'n laatste
kogels verbruikt en staat
weerloos in een hoek.

In 'n prachtige tekening zien we Red Dusts onbewogen
kop, omringd door z'n herinneringen aan de bloederige
slachtoffers van Dobbs...

En dan **knalt**-ie 'm
gewoon neer!

BANG
BANG
BANG!

Hahaha!
Ge-ni-aal!

Zoiets had ik nog nooit
eerder gezien in een
main-stream strip.

In zo'n keurig
blad als Kuifje.

Wow.

Ik kan me voorstellen
wat 'n **impact** dat gehad
moet hebben, ja.

Nou!
M'n kijk op
wat strips
teweeg kun-
nen brengen
was in **een**
klap veran-
derd...

Dag, Marq!
Goede reis
terug!

Dag, Mike!
Tot de
volgende
beurs!

De volgende dag geniet ik
na, dankzij de social media.

Hé!

Kijk, Yvonne! Michael
Minneboo heeft over me
geschreven in zijn
blog!

Hmmm... 'Van Broekhoven
laat zijn nieuwste
aankopen zien'...

Nieuwste
aankopen?

Van
welk geld
zijn die
betaald?

Eh...

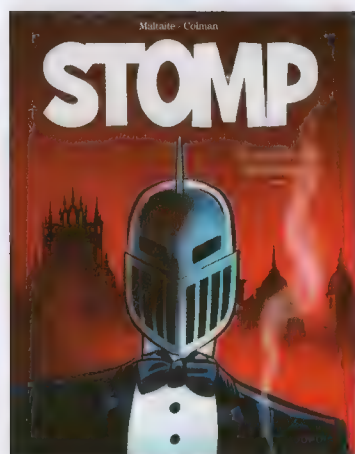
Kijk! **KJK!**
Hier staat
'ambassadeur
van de strip'!

Dat
ben
ik!...

uit.

[DE BOVENTOON]

Stomp 1: De spoken van Knightgrave
 Maltaite & Colman
 Dupuis 2014
 ISBN 978-90-314-3299-8
 Prijs €19,95
 88 pagina's
 Kleur (hbk)

GESLAAGDE SPIN-OFF

Eric Maltaite en Stéphane Colman hebben van Stomp, de goed geklede en gehelmde booswicht uit de strip *Baard en Kale*, een geslaagde spin-off gemaakt. Het scenario biedt voldoende vaart en kent een reeks aardige wendingen, met name door de flashbacks. Colman, die van bedenker Maurice Rosy toestemming kreeg om zijn interpretatie van het geheim achter Stomp te onthullen, vertelt stapsgewijs waar de bitterheid van Stomp vandaan komt en waarom mensen hem alleen maar met helm op kennen. Tekenaar Maltaite – inderdaad zoon van medebedenker Willy Maltaite – weet de sfeer van de oude albums bij vlagen prima te benaderen. Het verhaal speelt in de tijd voordat Stomp kennis maakt met zijn latere rivalen Baard en Kale en is gesitueerd in het interbellum.

De klassieke voertuigen, de armzalige leefomstandigheden en de authentieke straatbeelden worden fraai weergegeven. Het wachten is nu alleen nog op de ontknoping in het sluitstuk van dit tweeluik. TdK

Een western hinkend op twee gedachten

Het is het einde van de 19^e eeuw. Door de snikheite woestijn van Arizona beweegt zich een huifkar met aan boord een merkwaardige meester in de rechten, de Engelsman Byron Peck en zijn handlanger, de afschrikwekkende meneer Hoggaard, een Deen. Er blijkt nog een derde persoon aanwezig, maar deze heeft reeds het tijdelijke met het eeuwige gewisseld en valt aan de buizerds ten prooi. De heren zijn op zoek naar een mysterieus document dat

de loop van de Amerikaanse geschiedenis ingrijpend kan veranderen. Maar, zoals te verwachten is, er zijn meer kapers op kust, te weten een even mooie als gewetenloze *redhead* en een ondoorgroondelijke indiaan. *Chili met blauwe bonen* is een verhaal in de beste traditie van de spaghettiwestern. Het scenario van Wilfrid Lupano hinkt evenwel op twee gedachten; enerzijds wordt met het grootste gemak en met tomeloos geweld een bende Mexicanen uitgeroeid, anderzijds is het verhaal doorspekt met cartoonse trekken. Het album ziet er verder gelikt uit, het knappe tekenwerk van Paul Salomone wordt versterkt door de warme tinten van inkleurder Lorenzo Pieri. De delen 2 en 3 zijn in voorbereiding. BP

De Engelsman die niet van vuurwapens houdt 1: Chili met blauwe bonen

Lupano & Salomone
 Silvester 2013
 ISBN 978-90-5885-854-2
 Prijs €16,95
 48 pagina's
 Kleur (hbk)

[E N V E R D E R]

100 Bullets 10 (Azzarella/Risso, RW). Vier op zichzelf staande verhalen, in 2002 in Amerika gepubliceerd als losse comics 37 t/m 40. Met hoofdrollen voor The Atlantic City Minutemen Lono (aka The Dog) en Cole Burns (aka The Wolf). Geweld, spannende verhaallijnen, mooi in beeld gebracht. DR

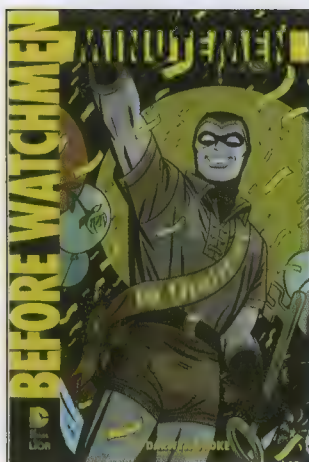
Arctica 6: De voortvluchtigen (Kovacevic/Pecqueur, Silvester). Vlotte en spannende aflevering van deze aardse sciencefiction-reeks. Toegankelijke tekeningen met fraaie futuristische voertuigen. Dat het scenario-technisch af en toe wat kraakt mag de pret niet drukken. TdK

Ars Magna 2: Transmutaties (Alcante/Jovanovic, Ballon). *Indiana Jones meets Dan Brown* is het thema van dit album. Achtervolgd door de nazi's proberen onze dappere amateurarcheologen in het bezette Brussel de Ark van het Verbond op te sporen. Oude symbolen en mysterieuze aanwijzingen helpen ze op weg. En leiden de lezer langs menig touristische trekleister. TB

Berentand 2. Hanna (Yann/Henriet, Dupuis). Meeslepend deel van dit briljante drieluik. Een bijzonder goed gedocumenteerde combinatie van drama en avontuur, met de spectaculaire luchtgevechten van de Tweede Wereldoorlog als achtergrond. De oorlog nadert zijn einde

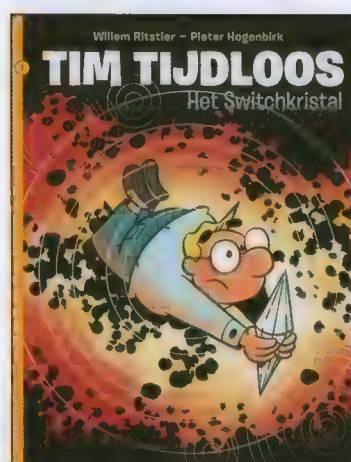
maar de nazi's zetten alle wonderwapens in om dit nog even uit te stellen. De tekeningen van Alain Henriet zijn groots. BP
Biebel 3: De stroken 364-545 en 4: De stroken 546-727 (Ikke, Strip2000). Deel vier had in eerste instantie ook op het omslag als titel *De stroken 364-545* staan. Die oplage is snel uit de handel genomen en vernietigd. Een nieuwe gecorrigeerde druk komt eraan. Deze maffe strip van Marc Legendre verscheen in *Robbedoes* en *Suske en Wiske weekblad* en Strip2000 wil de losse stroken voor het eerst in kleur bundelen, elf albums in totaal. RS

Bloedheet (Baru/Vautrin, Casterman). Stripbeter-

Before
Watchmen 1:
Minutemen
Before
Watchmen 3:
Rorschach

Cooke (deel 1)
Azzarello & Bermejo
(deel 3)
RW 2014
ISBN 978-88-
6691-793-9 (deel 1)
ISBN 978-88-
6691-763-6 (deel 3)
Prijs €19,95
176/112 pagina's
Kleur (hk)
 (deel 1)
 (deel 3)

Tim Tijdloos:
Het
Switchkristal

Hogenbirk
& Ritstier
Strip2000 2014
ISBN 978-90-
70060-71-8
Prijs €8,95
48 pagina's
Kleur (sk)

Prequels klassieker Watchmen niet algemeen gewaardeerd

Toen DC Comics in 2012 officieel de al jaren lopende geruchten bevestigde dat er prequels (voorgeschiedenissen) zouden komen van de inmiddels legendarische strip *Watchmen* van Alan Moore en Dave Gibbons (de enige beeldroman in *Time's* lijst van 100 beste Engelstalige romans) waren de reacties nogal sceptisch. De oorspronkelijke auteurs waren niet erg enthousiast, maar zij konden het project niet tegenhouden, aangezien de rechten bij strips in Amerika anders zijn geregeld dan in Europa, waar striphelden meestal eigendom zijn van de schepper.

Nu de Nederlandse vertalingen door RW worden gepubliceerd, blijven de meningen verdeeld. In *Minutemen*, getekend en geschreven door Darwyn Cooke, staat het boek van één van de betrokken helden, The Nightowl, aka Hollis Mason, centraal. Hij vertelt met klare lijnen en in mooie kleuren aan de hand van de titel *Under the Hood* het ontstaan en de verdere geschiedenis van de heldengroep *The Minutemen* op een begrijpelijke manier, al zullen kenners van *Watchmen* er meer plezier aan beleven.

Rorschach, geschreven door Brian Azzarello en getekend door Lee Bermejo, is meer een alleenstaand verhaal en toont in een felrealistische stijl de duistere, gewelddadige avonturen van de 'lonely cowboy'. Naast alle superhelden uit *Watchmen*, zoals Dr. Manhattan, Ozymandias, Comedian, en Silk Spectre, is er ook een prequel gewijd aan een prominente misdadige tegenstander van de groep: Moloch, aka Edgar William Jacobi, namen die weer hele andere associaties oproepen. DR

Luchtig vermaak en vet getekend

Om met *Het Switchkristal* een volwaardig album uit te kunnen brengen zijn er veel pagina's met schetsen en ontwerpen opgenomen. Die geven overigens een aardig inzicht bij de schepping van een nieuw stripfiguur. De stijl die Pieter Hogenbirk voor *Tim Tijdloos* hanteert, is vergelijkbaar met zijn andere humorreeksen als *De Ruyter* en *Rembrandt*.

De setting van de strip, bekend uit *Eppo*, is Zwitserland. Op een dag wordt de familie Tijdloos ontvoerd om de tijdmachine te repareren van een doorgedraaide wetenschapper. Tims vader is klokkenmaker en wordt gedwongen deze job uit te voeren. Als de machine is gefikst verdwijnen zijn ouders, als bij de goede oude Barabas, via de tijdmachine naar een reeks van andere tijdvakken. Zo komen de Franse revolutie, het Romeinse rijk en de oertijd langs. Door allerlei toevalligheden volgt Tim zijn ouders telkens op de voet. In dat alles speelt het Switchkristal een vitale rol.

Willem Ritstier geeft dit luchtige en vet getekende verhaal een aantal kolderieke grappen en de nodige snelheid mee. Dat alles maakt deze eersteling gemakkelijk genoeg. JDL

king van een bekende roman, *Canicule*, uit 1982 van schrijver/cineast Jean Vautrin. Het is het verhaal van een Amerikaanse gangster die na een kraak strandt in een alleenstaande hoeve, achtervolgd door zijn handlangers en de politie. De bewoners zijn hem ook meer tot last dan tot lust. Broeierige strip met gewelddadige climax, en zoals altijd direct en expressief in beeld gebracht door Baru. RS

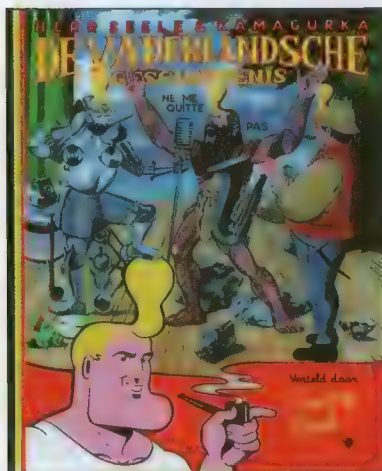
Boerke 8: Prins Boerke (De Poortere, Bloon). Boerke en Hoerke spelen de hilarische hoofdrollen in allerlei brute sprookjesbewerkingen. En ze leefden vaak niet altijd lang en gelukkig. RS

Bourbon Street 1: De spoken van Cornelius en 2: Afscheidstournee (Charlot/ Chabert, Saga). De bejaarde New-Orleans gitarist Alvin probeert het oude jazzkwartet weer bij elkaar te krijgen om op toernee te gaan, geïnspireerd door het succes van de Buena Vista Club. Maar aanvankelijk spelen te veel pijnlijke herinneringen — zoals bij voorbeeld racisme — een rol, vooral bij de zeer begaafde zwarte trompettist Cornelius. Sfeervol, met nostalgische terugblikken en Louis Armstrong als een soort engelbewaarder. DR

Bruxman 2: De wraak van Lange Wapper (Laurysens/Yurg, Bonte). Bizar misdaadvantuur in Antwer-

pen. Bruxman en zijn muze Lovely roven met een vliegtuig diamanten van Marilyn Monroe uit het MAS-museum aan de Schelde. Bonter kunnen Stan Laurysens (tekst) en Yurg (tekeningen) het niet maken. Maar dan stapt Salvador Dali uit zijn schilderij. EvdH

De grappigste avonturen van Donald Duck 43 (Massaroli/Diverse scenaristen, Sanoma). Ditmaal werk van Argentijnse makelij. José Maria Massaroli — geboren 1952 — is een tekenaar die van alle markten thuis is. Via Daniel Branca kwam hij in contact met de Deense uitgeverij Egmont, waarvoor hij sinds 1997 *Duck*-strips maakt die ook in het Nederlandse *Donald Duck* zijn verschenen. RS

De vaderlandsche geschiedenis – Verteld door Cowboy Henk

Herr Seele & Kamagurka
Bezige Bij 2014
ISBN 978-90-8542-553-3
Prijs € 19,90
72 pagina's
Kleur (hbk)

Subtiliteit is niet het hoogste doel

Dat Cowboy Henk een brede belangstelling heeft zal voor zijn vaste lezerspubliek geen verrassing zijn. In *De vaderlandsche geschiedenis* gaat hij op geheel eigen wijze aan de haal met die ontwikkelingen die tot de huidige Belgische staat hebben geleid, waarbij werkelijk geen detail aan zijn aandacht ontsnapt.

Deze zaken worden aan de lezer voorgeschoteld zoals Oom Wim dat in de vorige eeuw in het weekblad *Robbedoes* placht te doen. Vertelde deze pijprokende oom verhalen uit de geschiedenis aan zijn neefjes, Cowboy Henk, eveneens met pijp, heeft een soort mini-Lambiek als gehoor.

Peter van Heirseele en Luc Charles Zeebroek, zij behoeven vanzelfsprekend geen nadere introductie, laten hun held in zesenzeftig zorgvuldig gekozen onderwerpen door de rijke Belgische geschiedenis denderen, waarbij enige vorm van subtiliteit niet het hoogste doel is. Zo komen onder meer de Romeinen voorbij, worden de Kruistochten op de hak genomen en is er uitgebreid aandacht voor de schone kunsten. Hilarisch is de manier waarop Henk van het roken afkomt, dankzij een schilderij van René Magritte.

Deze historische hoofdstukken werden eerder gepubliceerd in *Humo* en zijn nu gebundeld in dit prachtig uitgegeven naslagwerk. Voor minder dan twee tientjes ligt de complete geschiedenis van onze zuiderbuur voor u open. BP

De kraker, de agent, de jurist en de stad

Oog & Blik/Bezige Bij 2014
ISBN 978-90-5492-421-0
Prijs € 19,90
144 pagina's
Kleur (hbk)

Valt er nog wat te kraken?

Het kraken van leegstaande huizen en gebouwen was in Nederland lange tijd legaal. De Wet Kraken en Leegstand van 2010 maakte aan die praktijk een eind. De grafische roman *De kraker, de agent, de jurist en de stad* wil die omslag in het denken en in de wetgeving in beeld brengen en verklaren. Het is een project van drie jonge journalisten, van wie één voormalig kraker, en drie tekenaars. Het bij-

zondere is dat er in het kraakdossier geschakeld wordt tussen de perspectieven van krakers, politie/bestuurders en juristen. Drie tekenaars – Aart Taminiau, Sjoerd Kaandorp en Maia Matches – kregen elk een eigen groep. Elke tekenaar verbeeldt de versie van zijn groep in een eigen kleur; rood voor de krakers, blauw voor politie/bestuurders en geel/bruin voor de juristen. De krakers wilden

[E N V E R D E R]

Fables 2 (Diverse tekenaars/Willingham, RW). Meer wereldwijd getekende, spannende verhalen waarin beroemde figuren uit sprookjes, legendes en volksverhalen met zeer menselijke eigenschappen uiteenlopende fascinerende avonturen beleven. DR

Fast Forward (Baeken, Xtra). Alweer vierde schetsbundel met illustraties waarin Serge Baeken laat zien dat hij écht kan tekenen en schilderen. Voor liefhebbers van schetsboeken en fans van Baeken een must, anderen zien een omgevallen kist met prenten. DR

Flo 6: Spoorloos verlangen (De Goede,

Strip2000). Bekend is dat Floor de Goede al tien jaar zijn dagelijkse mijmeringen in een internetstrip aan de wereld toont. Dit deel opent echter met een dramatisch reisverhaal van hoofdpersonage Flo en vriend Bas. De strips dateren al uit 2007. TdK

Fred Bloch 2: Galgenaas (Vance/Burr, Xtra). Realistisch getekend, gedetailleerd John Steinbeck-achtig verhaal. Speelt zich af tijdens depressie 1937 in Amerika. De jongeman Fred Bloch (van *Kings in Disguise Op weg*) is ditmaal assistent van een getroubleerde ontsnapingsartiest bij een rondreizend circus en verleent intussen spionage-

achtige diensten voor stakende activisten. DR

Gen Barrevoets in Hiroshima 8: Koolpluies des doods (Nakazawa, Xtra). Het leek even alsof Nakazawa's bekende serie over zijn ervaringen rondom het bombardement van Hiroshima nooit voltooid zou worden. Toch is hier nu deel 8 (er zijn 10 delen in totaal). Gen gaat de strijd aan met de misselijke figuren die op de één of andere manier een slaatje proberen te slaan uit de misère rondom de bom. Hoewel minder urgent dan de eerste vier delen, blijft dit deel een aangrijpend verhaal over de nasleep van een humanitaire ramp. RSP

Dansen
drinken
betalen

Is er nog iets
te doen?

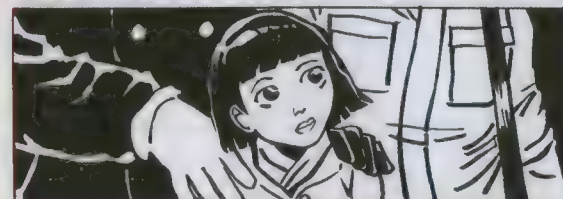
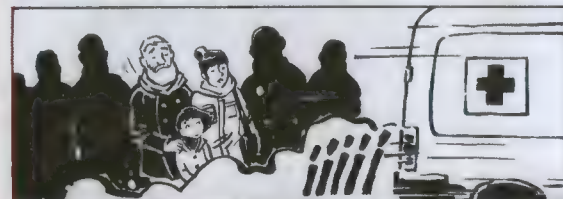
Van Aken & Paquet
& Caluwaerts

Vrijdag 2014
ISBN 978-94-
6001-210-1
Prijs € 19,95
128 pagina's
Zwart/wit (sk)

De opgroeiende tiener Sara uit een middenklassegezin vindt het leven teleurstellend, zoals ook een film of een boek soms teleurstelt. Eigenlijk valt er niks meer te leren buiten de dingen die ze al van internet kent. Bij *Dansen drinken betalen*, een strip over een tiener

die van huis wegloupt, hoort een cd. Je kunt de strip zelfstandig lezen, of de plaatjes bekijken, veel tekst is er niet, terwijl je luistert naar het verhaal en de muziek. *Dansen drinken betalen* is het derde gezamenlijke project van theatermaker Adriaan van Aken, tekenaar Philippe Paquet en muzikant Joris Caluwaerts.

Sara gruwelt van het saaie leven van haar ouders, de familiefeestjes en de roddels. Op een dag heeft ze er echt genoeg van. Ze rent de winkel uit waar ze met haar moeder aan het shoppen is. Een dief grijpt haar handtas en ze valt. Honderden mensen lopen voorbij. Dan vraagt een man 'Ca va? Zeker dat het gaat?'. Sara mompelt geruststellend. De man helpt haar overeind – bij het vooroverbuigen vallen zijn sleutels uit de zak van zijn leren jack – en vervolgt zijn weg. Enkele weken later neemt Sara de benen. Ze trekt naar de stad. Ze droomt over een nieuw, avontuurlijk leven met haar stoere man van de wereld. Tekenaar Paquet toont met krachtige beelden het bruisende, jachtige stadsleven. In de grote stad zijn alle meiden mooi en dragen alle jongens een

designbrit. De CD met soundtrack is het beluisteren waard; actrice Sara Vertongen vertelt het verhaal. Om *Dansen drinken betalen* te begrijpen is de tekst eigenlijk niet nodig, de zwart/wit tekeningen spreken voor zich. In de iTunes-winkel is de digitale versie van de strip gratis te downloaden. EvdH

niet herkenbaar in beeld. Van de weeromstuit kregen ook de advocaten en agenten die onder hun eigen naam optreden een avatar. Krakkers eisten vanaf de jaren 1970 een recht op betaalbare woningen voor iedereen. En ze verdedigden hun panden met man en macht. Anonimiteit, bivakmutsen en sjaals werden gedragen om strafvervolgning te voorkomen. In de strip is anonimiteit meer een gimmick. Krakkers zijn nu brave burgers, die bij een ontroofing hun naam niet noemen maar volstaan

met een ludiek protest. Kraken, betekent, zo blijkt uit *De kraker, de agent, de jurist en de stad*, nog altijd veel werk voor juristen. De tekst is gebaseerd op interviews met krakers, politie en juristen. Bestuurders weigerden mee te werken aan het project. Om het verhaal concreter te maken is het kraakdossier opgehangen aan twee Amsterdamse panden, Lauriergracht en Schijnheilig. Toch leidt de tekst niet echt tot nieuwe inzichten. De journalisten hielden tientallen interviews,

maar vroegen niet door. Als er versies van gebeurtenissen tegenover elkaar stonden, lieten ze het na om feiten op een andere manier te checken. Wie het initiatief tot de leegstandswet nam, maken ze wel duidelijk. Maar waarom die wet er juist op dat moment kwam, verklaren ze niet. Terwijl er toch een voor de hand liggende verklaring is: er was een parlementaire meerderheid die eigendom een belangrijker recht vond dan wonen. EvdH

Hauteville House 9. Het graf van aartsdiaken Frollo (Duval/Gioux/Quet/Beau, Silvester). Internationaal punksteam-verhaal, eind negentiende eeuw, gelardeerd met echte historische evenementen, sluit de tweede cyclus van de serie af. Agent Gavroche zoekt in opdracht van keizer Napoleon III naar de steen der wijzen, geholpen (of tegengewerkt?) door kapitein Dantès. DR

I.R.\$. Team 3: Goal Business (Koller/Desberg, Lombard) en **4: Het laatste schot** (Bourgne/Desberg, Lombard). IJzersterke vierdelige spinoff van de financiële detectiveserie I.R.\$ over de voetbalmaffia. Niet geheel toe-

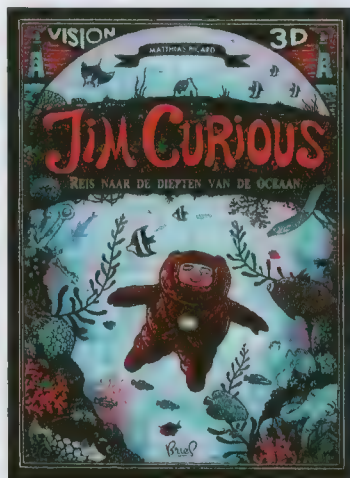
vallig afgerond in het WK-jaar. Veel beter uitgewerkt dan de moederreeks, maar scenarist Desberg had voor dit verhaal dan ook vier albums en diverse tekenaars tot zijn beschikking. RS

Kappie 141: Kappie en de wijde verten (Toonder/Wijn, Stripstift). Het metaal van de Kraak is moe. De maat zwaait af, meester Siep sleutelt voortaan aan computers. Kapitein Anne Wobke kiest voor de kunst en gaat landschappen schilderen. In 1972 verscheen dit laatste *Kappie*-avontuur in de krant. Piet Wijn maakte de tekeningen, de tekst en het uitgebreide naschrift zijn van Eiso Toonder. EvdH

De Kat 1: De negen levens van de Kat (Geluck, Billoan). Bij het verschijnen van dit album is de Kat reeds behoort tot de leeftijd. In 1983 startte Philippe Geluck deze strip in de Belgische Franstalige krant *Le Soir*. In Wallonië is de Kat enorm populair en één van de bestverkopende Belgische stripseries. Dit eerste deel bevat een groot aantal hilarische schetsen en vraagstukken, zoals 'Kan water zwemmen?', die verwantschap vertonen met het gedachtegoed van Kamagurka, die ook voor het pakkende voorwoord tekende. BP

Jim Curious

Picard
Bries 2014
ISBN 978-94-
6174-011-3
Prijs €19,95
52 pagina's
Kleur (hk)

Met *Jim Curious* is er eindelijk weer eens een nieuwe 3D-strip (twee brilletjes zijn bijgeleverd) op de markt gekomen. En wat voor een! Meegenomen door een grappig ventje waant de kijker van deze strip in een bijzonder (waterig) landschap. Ja, de kijker, want er valt namelijk niets maar dan ook niets te lezen.

Deze reis door de oceaan kan een stripcriticus eigenlijk niet met zijn standaardarsenaal bespreken. Van een verhaal is nauwelijks sprake. Deze strip moet het vooral van de wow-factor hebben. Hierin slaagt Picard meesterlijk. Bij het omslaan van de verschillende pagina's doemen elke keer weer nieuwe vista's en onwerkelijke natuurverschijnselen op. Door *Jim Curious* voelde ik weer even kort de kinderlijke spanning van een ontdekking. RSp

Zeldzame combinatie van scenarist en cineast

Vanwege hun complexe plot en vele ineengevlochten verhaallijnen golden de misdaadromans van **James Ellroy** in Hollywood lange tijd als onverfilmbaar. Desondanks oogstte de verfilming van *L.A. Confidential* in 1997 groot succes. En in 2006 waagde Brian de Palma zich aan de verfilming van *The Black Dahlia*, een policier noir uit 1987. Voor de reeks *Kaliber* heeft scenarist **Matz** nu de bewerking tot beeldverhaal op zich genomen. In zijn voorwoord erkent hij dat het geen gemakkelijke opgave was, een

strip te maken die langs de meetlat van zowel roman als filmprint gelegd zal worden. Hij roept de hulp in van **David Fincher**, regisseur van onder andere *Seven*

en *Fight Club*; in dit geval – een bewerking waarbij roman, film en strip samenkomen – een voor de hand liggende maar zeldzame combinatie van scenarist en cineast. Samen werken zij aan enscenering, kadering, perspectieven.

Het oeuvre van James Ellroy wordt beschouwd als toonbeeld van de policier noir. Het heeft alle klassieke kenmerken: een cynische hard boiled detective als hoofdpersoon, een corrupt politiekorps, misdaad die welig tiert en uiteraard een femme fatale. Wat dat laatste betreft, wordt de clou al vroeg in *De Zwarte Dahlia* prijsgegeven. 'Het draait altijd om een vrouw. Knoop dat goed in je oren', krijgt de jonge politieman Dwight 'Bucky' Bleichert al vroeg in het verhaal te horen van zijn ervaren maat Blanchard. Zo is het maar net.

Bleichert en Blanchard moeten in het Los Angeles van net na de Tweede Wereldoorlog de gruwelijke moord op een jonge vrouw onderzoeken. Bleichert en Blanchard zijn harde, gewelddadige en corrupte dienders. Met een ziel die even gekweld en duister is als de wereld van de misdaad waarin ze zich begeven. Gaandeweg het onderzoek naar de moord worden ze opgezogen door de zaak. Grenzen tussen goed en kwaad, recht en onrecht, loyaliteit en vriendschap vervagen. En inderdaad, het draait altijd om een vrouw. In een menage à trois brengt een maffialiefje het hoofd van de heren op hol. Een lesbische *lookalike* van het vermoorde meisje port het vuur verder op. Althans, dat wil het scenario suggereren. De gelaatsuitdrukking van de mannelijke personages lijkt uit

[E N V E R D E R]

Kathy's kat 1 (Cazenove/Richez/Ramon, Ballon). Simpele, cartooneske, elegant getekende éénpaginagrappen over Kathy, haar vader en kat Sushi. Observaties die een poezenliefhebber zeker zullen aanspreken, maar die toch ook al vaak in dezelfde trant door andere tekenende 'kattofielen' zijn gedaan. DR

Kinderspel 3: Ridders (Roux, Ballon). Leo en zijn vriendjes Max en Theo fantaseren er in paginagrappen op los hoe het is om ridder te zijn. Hun moedige plannen worden vaak gedwarsboomd door praktische bezwaren zoals huiswerk moeten maken, plagende zusjes en schuimrubberen zwaarden die dienst weigeren. TdK

Lijst 66 5: Californië (Stalner, Medusa). Afsluitend deel van realistisch getekende (mooie auto's!), onevenwichtige spionage/actie-thriller die zich afspeelt in de jaren 1960 in Amerika, met in de hoofdrol de Amerikaanse burger Alex Poliac. Hij is in het bezit van een lijst met KGB-agenten gevestigd langs de beroemde Route 66. Hij wordt niet alleen gezocht door de FBI en de KGB, maar ook door de huurmoordenaar Serguei, alias 'De clown'. DR

Max Miller 2: De orde van de blauwe steen (Oost/Jonker, Don Lawrence Collection). Klassiek avonturenverhaal met de jacht op een edelsteen, een lang verborgen geheim en een geheime orde die over lijken gaat om haar

doel te bereiken. Dit alles speelt tegen een herkenbare achtergrond van de Groningse binnenstad. Omdat een belangrijk deel van het avontuur zich in de Martinikerk afspeelt is ook een speciale Martinikerk-editie gemaakt die in een oplage van 250 stuks gesigneerd en genummerd ter plaatse verkrijgbaar is. TdK

Okko 9: De cyclus van de leegte 1 (Hub, Silvester). Het is terecht en begrijpelijk dat tekenaar Hub tijdens Stripedagen Haarlem zo'n grote schare fans aan zijn signeertafel zag verschijnen. De man tekent niet alleen bijzonder aantrekkelijk en gedetailleerd, ook de inkleuring en de verhaallijn zijn van absolute topklasse. TdK

steen gehouwen. Hun gezicht blijft gedurende het gehele verhaal in dezelfde verbeten stand staan. Ook als er volgens het scenario een ziedend vuur in hun ziel zou moeten woeden, blijft hun gelaat onbewogen. Miles Hyman heeft stijl en sfeer verkozen boven finesse en raffinement. Los Angeles zet hij geweldig neer. Het boek ademt de sfeer van de naoorlogse jaren. De lezer wordt onvermijdelijk meegezogen in de onheilswangere sfeer van deze policier noir. TB

De Zwarte Dahlia

Hyman & Matz & Fincher & Ellroy
Casterman 2013
ISBN 978-90-303-6970-7
Prijs €20
176 pagina's
Kleur (sk)

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwäh
! kastvulling
... door 't putje

De vier hoeken van de wereld

Labiano
Dargaud 2013
ISBN 978-90-8558-306-6
Prijs €24,95
128 pagina's
Kleur (hk)

Sublieme 128 pagina's

De vier hoeken van de wereld is een perfect geïllustreerde beeldroman van de hand van Hugues Labiano die zowel het scenario als de tekeningen voor zijn rekening neemt. Dit is, na de reeksen *Dixie* en *Black Op*, een op zichzelf staand verhaal dat in 1913 aanvangt als de jonge Franse tweede luitenant Dupuy zich meldt bij de meharisten, onverschrokken inheemse krijgers, aan de uiterste grens van de Hoggar in Frans Noord-Afrika. Hij wordt ingedeeld in de compagnie van de legendarische kapitein Barentin en leert de fijne kneepjes van de woestijn van de toereg Affelan. Hij deelt er het leven van de nomadische vechters, die de Sahara doorkruisen in hun jacht op de alom aanwezige roversbenden. Tijdens de Eerste Wereldoorlog plaatst het Franse opperbevel de inheemse troepen, Algerijnse en Senegalese tirailleurs, zoeaven en legionairs bij voorkeur in de frontlinie, wat weinigen kunnen navertellen.

Labiano levert met dit album een meesterwerk af. Alles klopt, de sfeer van de woestijn, de loopgraven in Frankrijk. De prachtige inkleuring van Jerome Maffre doet de tekeningen alle recht. *De vier hoeken van de wereld* verscheen in Frankrijk in twee delen, maar de Nederlandse vertaling is uitgebracht in één kloek boekwerk van 128 sublieme pagina's. BP

Okko artbook (Hub, Silvester). In dit kunstboek toont Hub opnieuw zijn veelzijdigheid. We zien vrij werk, fraaie uitgewerkte paginagrote platen en schetswerk. De afbeeldingen zijn veelal gebruikt voor ex-librisen, zeefdrukken of posters. Mooi bladerboek. TdK

Paradox 1: De oneindige mens (Convard/Bidot, Ballon). Iedere tijdreis gaat gebukt onder onlogica en inconsequenties, zo luidt het in Hollywood. Convard heeft gepoogd dat te maskeren met verwijzingen naar het 'paradoxaal causaliteitseffect', de 'multipliciteitswet' of de 'chronology protection conjecture'. Uw recensent heeft het al snel opgegeven hier iets van te volgen. Wat resteert is

een vlotte maar redelijk maffe thriller. TB

Pinkerton - National Detective 2: Dossier Abraham Lincoln 1861 (Guérin/Damour, Ballon). Alweer een verhaal over dit beruchte detectivebureau waarin, uit naam van de gerechtigheid, veel (on)schuldige passanten het loodje leggen. Om de president te beschermen gaat men door roeien en ruiten. Stijlvolle tekeningen van Stéphan Damour naar een knap scenario van Remi Guérin. BP

Ravian en Laureline 0: De levende dromen (Mézières/Christin, Sherpa). Deze uitgave bewijst dat Ravian zijn kracht in bijna 50 jaar nog altijd niet heeft verloren. In

dit 0-deel zijn 2 verhalen opgenomen waaronder *De grote verzamelaar* dat niet eerder in de reguliere Nederlandse serie was gepubliceerd. Verder een fraai uit het Frans overgenomen achtergrondossier, wat de meerwaarde van deze versie alleen maar verder onderstreept. TdK

Ravian en Laureline 1: Het woedende water & Aarde in vlammen (Mézières/Christin, Sherpa). Opnieuw twee verhalen uit de begintijd (jaren 1960) van de serie. Evenals deel 0 ook in een luxe jasje met prenten verkrijgbaar. Sherpa garandeert dat ook de gewone albums in een oplage van 500 exemplaren niet herdrukt zullen worden noch in prijs worden verlaagd. TdK

[DE BOVENTOON]

Spiegelingen

Mangin & Griffo (deel 1)
Mangin & Malnati (deel 2)
Mangin & Bajram (deel 3)
Dupuis 2013
ISBN 978-90-314-3244-8
(deel 1)
ISBN 978-90-314-3248-6
(deel 2)
ISBN 978-90-314-3249-3
(deel 3)
Prijs € 14,95
56/48/48 pagina's
Kleur (hk)
(deel 1)
(deel 2)
(deel 3)

Magisch-realistisch drieluik stelt teleur

Spiegelingen is een conceptdrieluik met als hoofdpersonen de auteur Honoré de Balzac, de cineast Henri-Georges Clouzot en scenariste Valérie Mangin zelf. *Spiegelingen 1* voert de lezer naar het negentiende-eeuwse Parijs waar de beroemde schrijver De Balzac onderwerp van handeling is. De auteur heeft op zijn 32e veel succes met zijn romans. Deze worden zelfs voorgepubliceerd in *La Revue de Paris*, een veelgelezen dagblad. Geen vuiltje aan de lucht dus, tot hij op een dag niet zijn eigen vervolgverhaal afgedrukt ziet, maar in plaats daarvan een eerste aflevering van zijn biografie. Een weinig flatteuze levensbeschrijving die, net zoals zijn eigen boeken, zijn milieu en omgeving tot in details prijsgeeft. Ondanks de vele intieme en schokkende bijzonderheden heeft Honoré deze teksten echter niet zelf geschreven. *Spiegelingen 1* combineert een intelligent scenario van Valérie Mangin met subliem tekenwerk van Griffo, met wie ze vroeger al samenwerkte aan het tweeluik *Klein Mirakel*.

In *Spiegelingen 2* speelt de cineast Henri-Georges Clouzot de hoofdrol. Na de bevrijding van Frankrijk wordt Clouzot schuldig bevonden aan collaboratie en is het hem verboden ooit nog een film te maken. Na steunbetuigingen van onder anderen Jean Cocteau en Jean-Paul Sartre wordt deze straf na twee jaar opgeheven. Het verhaal begint met de première van Clouzots nieuwste film *Le Mystère Balzac* (het verhaal van *Spiegelingen 1*). De opnames van deze rolprent gaan niet van een leien dakje. Niet alleen snuift zijn hoofdrol-

speelster Suzy coke, ook is de financiering van de film geen zuivere koffie. Maar het ergste is dat er steeds extra scènes in de film sluipen en die zijn niet van de hand van Clouzot. De structurele overeenkomsten met deel één zijn evident. Mangin weet het klimaat van de late jaren veertig goed te vangen en daarnaast een geloofwaardig portret van regisseur Clouzot te schetsen. Doodzonde is wel het lelijke tekenwerk van Loïc Malnati.

Spiegelingen 3 ten slotte verhaalt over de totstandkoming van dit drieluik. De ongelukkige stripfan Valérie denkt aan toeval als ze in de boekhandel een beeldverhaal, over de schrijver De Balzac, aantreft van de hand van een naamgenote. Kort daarna wordt dit album uit haar studentenkamer ontvreemd. Bij nader inzien blijkt dit verhaal nergens bekend. Kennelijk is zij de enige die het ooit in handen heeft gehad! Vijf jaar later stuit ze op deel twee, maar voor ze dit kan afrekenen is het alweer foetsie. En natuurlijk staat ook dit album nergens geregistreerd. Dit is het uitgangspunt van een magisch-realistische geschiedenis waarin Mangin de lezer een inkijk geeft in haar leven en waarin allerlei bruggen worden geslagen naar de voorgaande twee delen. Het blijft echter een matig verhaal met een veel te hoogdravend einde. De weinig tot de verbeelding sprekende, 'fotografische' illustraties zijn van de hand van haar echtgenoot Denis Bajram, bekend van de serie *Universal War One*. Kortom, het slotdeel van *Spiegelingen* is een niet zo'n vrolijk besluit van deze serie die zo veelbelovend begon. BP

Een kloppend mannenhart

Wildvlees is het tweede album van de Belgische Wide Vercnocke. Deze jonge tekenaar debuteerde in 2013 met *Mijn muze ligt in de zetel*. Vercnocke is opgeleid aan het Sint Lucas te Brussel waar de grootste Belgische beeldverhalenopleiding gevestigd is. *Wildvlees* is een surreële vertelling geworden in een doeltreffende stijl met tactisch kleurgebruik.

De kracht van dit soort grafische romans ligt niet in een bijzonder virtuoos realistische tekenstijl, noch in een perfecte lettering, of in een spannend verhaal. De stijl en het verhaal zijn duidelijk onderhevig aan het gevoel dat gecommuniceerd wordt. Bij *Wildvlees* gaat het om vervreemding: vrouw ontmoet hert, hert wordt man, man ontmoet vrouw, man wordt hert, vrouw gaat op zoek naar hert/man. Dit verhaal slaagt er toch in de lezer te ontwapenen en baant zo de weg vrij voor de droomachtige tekeningen en subtiële humor. Om met het hert te spreken: 'burl!'. RSp

Wildvlees

Vercnocke
Bries 2014
ISBN 978-94-6174-012-0
Prijs € 19
80 pagina's
Kleur (sk)

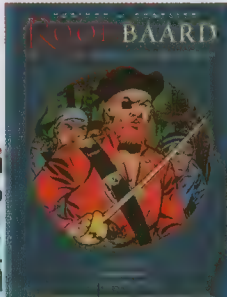
1989
25 JAAR
2014

UITGEVERIJ
SHERPA

**ROODBAARD, DRIE SPANNENDE AVONTUREN
PER BUNDEL, VOOR SLECHTS € 24,95!**

GEBONDEN, 160 PAGINA'S KLEUR.

OOK VERKRIJGBAAR IN GELIMITEERDE OPLAGE MET EXTRA
PRENT (VERSCHIJNT CA. 2 WEKEN NA DE GEWONE EDITIE)

DEZE ZOMER VERSCHIJNEN:
MAJOOR FATAAL 1 : DE HERMETISCHE GARAGE
(MOEBIUS)
ARQ 17 : DROMEN 2 (ANDREAS)
DE VLIEGENKONING 3 : VOLGENDE GLIMLACH
(MEZZO & PIRUS)

**ÂÂMA, SCIENCEFICTION VAN FREDERIK PEETERS.
BESTE SERIE ANGOULÊME 2013! DUBBELDIK € 19,95**

DEEL 1: DE GEUR VAN WARM STOF.
LUXE SOFTCOVER MET FLAPPEN,
88 PAGINA'S KLEUR.

WIL JE NIETS MISSEN, KIJK DAN OP WWW.SHERPA.NU EN VOLG ONS OP [FACEBOOK.COM/SHERPASTRIPS](https://www.facebook.com/SHERPASTRIPS)

[E N V E R D E R]

Robbedoes en Kwabbernoot geannoteerd 4: Een rustige vakantie (Franquin, Dupuis). Weer zo'n prachtige gedocumenteerde, historisch verantwoorde heruitgave. Het verhaal uit 1957 stond eerder in het reguliere album *De gorilla heeft het gedaan* uit 1959. RS

Salomon Barkowitz: 3x atoomstijl (Lumer, Bonte). Interessante uitgave van een sciencefictionstrip in atoomstijl uit medio jaren 1980 van de Franse tekenaar Marc Lumer. Hij publiceert drie afleveringen in *Robbedoes*, maar emigreert daarna naar de Verenigde Staten. Lumer bouwt overzee een loopbaan op als animatietekenaar bij Warner Bros, Disney en Dreamworks. Tegenwoordig heeft hij een eigen studio voor kinderboeken en reclamewerk. Speciaal voor deze heruitgave heeft hij de geschiedenis van *Salomon Barkowitz* in stripvorm samengevat, op tekst van Patrick Verlinden. RS

Scott Leblanc 3: Paniek over Saigon (Devig/Geluck, Casterman). Pastiche op de avonturenstrip in klare-lijnstijl. Een mix van *Kuifje* en *Blake en Mortimer* met dien verstande dat journalist Scott Leblanc een wel erg domme anti-held en moederskindje is. De echte held is de Haddock-achtige professor Moleskine. De strip ademt de eigenzinnige humor van *De Kat*-bedenker Philippe Geluck; tekenaar is de in ons land onbekende Franse tekenaar Christophe de Viguierie (Devig). Hij publiceerde in 2012 bij Casterman ook al de klare-lijnstrip *Le Croiseur fantôme*. RS

Single 13: Style (Kolk/De Wit, Harmonie). Een ware glossy. In dit komisch en passend vormgegeven nieuwe deel blijft de kwaliteit onverminderd sterk. RSp

Snippers 3: Verboden te voeren (De Jongh, Strip2000). Aimée de Jonghs alter ego neemt ons mee naar haar dagelijkse overpeinzingen. Door het dagritme in de krant *Metro* zijn de grappen van een wisselend niveau, maar er zijn genoeg leuke vondsten. Een fan vraagt haar 'Dus je bent striptekenaar. Is het niet geweldig om van je hobby je werk te maken?' Aimee: 'Nee... nu heb ik geen hobby meer'. JdL

Victor & Vishnu 4: Op het nippertje (Funke, Strip2000). Ook dit deel van Victor & Vishnu staat vol met smaakvol gekleurde pagina's en goede grappen. RSp

De vloek van Bangebroek 1 en 2 (Leever, Strip2000). Nooit geweten dat deze humor-horrorstrip vanaf de jaren 1980 zo'n interessante ontstaans- en publicatie-

geschiedenis had. De strip verscheen in *Robbedoes*, bij uitgeverij Zwijsen en in *Jetix Magazine*, om in 2012 ineens op te duiken als *Bogey-man Bob* in het Britse *Strip Magazine*. Uitgeverij Strip2000 doet deze geschiedenis in een mooi verzorgd tweeluik uit de doeken. RS

Vorstenbloed 3: Wolven en koningen (Jodorowski/Liu, Ballon). Eerste deel van tweedelig historisch fantasy-verhaal. Twee koningskinderen van ex-vijandige landen worden zeer tegen hun wil gedwongen om met een trouwpartij de vrede te bezegelen. Maar het loopt natuurlijk allemaal anders. Steekwoorden: incest, moord, spookverschijningen, lichaamstransformaties, bestialiteit. DR

Vrouwen in 't wit 36: Hoe bevalt het? (Bercovici/Cauvin, Dupuis). De auteurs zijn weer goed op dreef in het zoveelste deel van deze soms best wel leuke ziekenhuisstrip. Overigens lopen de vrouwen allemaal in het groen. De inkleuring is van Leonardo. BP

Wollodrin 4: Het konvooi 2 (Chauvel/Lereculey, Silvester). Een middeleeuwse setting. Door het openen van een mysterieus koffertje op een begraafplaats worden de ondoden tot leven gewekt. In een stadje richten zij voor zichzelf een feestmaal aan met overvloedig aanwezig menselijk vlees. De Orc Hazngar en zijn menselijke vriendin staan tegenover een overmacht van levende lijken. De tussenkomst van een oude heks biedt uitkomst. Een heerlijk verhaal vol gruwel en fantasy met relativerende humor gebracht. RB

Ype 7: Zonde (Driessen, Strip2000). Geestige autobiografische fotostrip van Ype Driessen, die zich helemaal heeft toegelegd op dit subgenre. Erg geslaagd is de grap over de Engelse new wave-band Prefab Sprout die Driessen ontdekt en via een QR-code de lezers 'opdringt' (het werkt ook nog). RS

Ze is van mij! 1 (Gremmen, Strip2000). Hilarisch gedoe rond de striptbladredacteur Diederik en de puber Tex die beiden strijden om de gunsten van de Engelse au pair Jody, wier hond Alfred ook al vertieft op haar is. De liefdesstrijd, gecombineerd met — soms te veel en te flauwe — humor, roept herinneringen op aan Nederlandse toneelacteurs in een film: veel overacting. DR

Zaterdag 16 augustus 2014
binnenstad Kampen 10.00:17.00 uur

90 kramen 50 signerende tekenaars
live muziek i.c.m. creaspektakel, 60 kramen

meer info:
www.kamper-stripspektakel.nl www.reba.nl
www.erwin-antiquariaat.nl www.de-fantast.nl

AKIM.nl

**Waarom bestellen
 bij **akim.nl** ?**

- **Snelle service**
- **Uit voorraad leverbaar**
- **Snel en gemakkelijk betalen**
- **Niet goed geld terug**

Vragen? mail naar info@akim.nl

AKIM

Stripwinkel Akim Ulgersmaweg 14 9731 BS Groningen

•STRIPS•GAMES•MANGA•
SPECIALZAAK

Eppo

Kleine Berg 33 • 5611 JS Eindhoven
 Tel. 040 - 2 441 882 • www.eppo.nl

Waarom je voelt wat je voelt
Waarom je doet wat je doet

"NU AL (STRIP-)BREINBOEK VAN HET JAAR!"

De eerste graphic novel
 over de werking
 van onze hersens

Natuurlijk van **Nieuwadam**
www.nieuwamsterdam.nl

→ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIJFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

■ **t/m 31 juli 2014** Expo 'Jan Cleijne', Galerie Lambiek, Kerkstraat 132, Amsterdam, info: www.lambiek.net

■ **t/m 17 augustus 2014** Expo '10 jaar Stripmuseum', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 71, Groningen, info: www.stripmuseum.nl

■ **t/m 24 augustus 2014** Expo 'Pep – Striptijdschrift 1962-1975', Museum Meermanno/Huis van het boek, Prinsessegracht 30, 's-Gravenhage, info: www.meermanno.nl

■ **t/m 24 augustus 2014** Expo 'Bloedheet – Autopsie van een grafische roman', Baru door Vautrin, Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be

■ **t/m 31 augustus 2014** Expo 'Sti en Cromheecke – Het godvrgeten eiland', Gallery, Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be

■ **t/m 16 november 2014** Expo 'Honderd jaar in de Balkan

– Stripverhaal in verzet', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be

■ **t/m 31 december 2014** Expo 'Disney Mania', Museum van de Twintigste Eeuw, Krententuin 24, Hoorn (NH), info: www.museumhoorn.nl

■ **16 augustus 2014** 16^e Kamper Stripspektakel, Kampen, info: www.kamper-stripspektakel.nl

■ **30 t/m 31 augustus 2014** 29^e Brabants Stripspektakel, Health & Sports Club Valkencourt, Heerkensdreef 15, Valkenswaard, info: www.brabantsstripspektakel.nl

■ **14 september 2014** 3e StripmART/BoekmART tijdens LelySTART, Plein aan de voorzijde van Theater Agora, Lelystad, info: www.lelystart.nl

■ **11 t/m 12 oktober 2014** Stripfestival Breda, Chassé Theater, Claudius Prinsenlaan 8, Breda, info: www.stripbeursbreda.nl

Jan Cleijne exposeert in Galerie Lambiek

'Ik ben Jan Cleijne, stripmaker, illustrator en rasoptimist. Het grootste deel van mijn leven wijd ik aan het maken van illustraties en strips. Dat doe ik zowel commercieel in opdracht als in creatieve samenwerkingsverbanden en geheel onafhankelijk.' Zo introduceert Jan Cleijne zichzelf op zijn website. De auteur van het goed ontvangen *Helden van de Tour* bij uitgeverij Oog & Blick/Bezige Bij. Aan zijn werk uit dit album, maar vooral aan zijn minder bekende schilderwerk, is een expositie gewijd in Galerie Lambiek in Amsterdam. In deze schilderijen die qua genre uiteenlopen van impressionistisch tot abstract verkent Cleijne het kleurenspectrum dat we ook kennen uit zijn strip. Hij raakt in zijn werk de thema's leven, stilte, eenzaamheid en verlangen waarbij een overwegend realistische stijl wordt gehanteerd met gevoel voor sfeer, licht en kleur. Cleijne (Roosendaal, 1977) studeerde aan drie verschillende academies voor Beeldende kunst en vormgeving (Den Bosch, Maastricht en Arnhem) en besloot in 2001 als freelancer zelf strips en illustraties te gaan maken. Dat deed hij ondermeer voor *Donald Duck*, *Filosofie Magazine*, *NRC Next* en *National Geographic Junior*.

Cleijne werd dit jaar in Haarlem genomineerd voor de Silvester Debuutprijs (hij kreeg een eervolle vermelding) en werd eerder tweede bij de Benelux Beeldverhalenprijs in 2010 toen hij werkte aan het eerste deel van de stripromanserie *Zuidas*. Thans

werkt hij aan een tweede deel ervan op scenario van Jantien de Kroon. Speciaal voor de expo, die nog tot eind juli te zien is, is een gelimiteerde glicee gemaakt die door Cleijne werd genummerd en gesigneerd. TdK Meer info: zie Agenda.

➔ HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN, FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

➤ WAARHEEN?

Eind mei werd in Wallonië **Bernard Yslaïre** bekroond met de Grand Prix Diagonale voor zijn totale oeuvre. Yslaïre is het meest bekend van de series *Samber* en *Frommeltje en Viola*. Ook was hij verantwoordelijk voor het tweeluik *De hemel boven Brussel* en van het dit jaar verschenen *Eva's gesternte*.

De prijs voor de beste serie ging naar *Murena* van de kortgeleden overleden tekenaar Philippe Delaby en schrijver Jean Dufaux.

Beste album was *Melville* van Romain Renard; een strip die nog niet in een Nederlandse vertaling is verschenen.

Tijdens Stripdagen Haarlem was een prijs beschikbaar voor het beste debuutalbum van de afgelopen twee jaar. Omdat uitgeverij Silvester financieel garant stond werd de prijs de Silvester Debuutprijs genoemd. De winnaar werd **Michaël Olbrechts** die bij uitgeverij Oogachtend debuteerde met het album *De allerlaatste tijger*.

De jury onder leiding van Silvester-redacteur Patrice van der Linden vindt dat Olbrechts eigen tekenstijl en zijn goede verhaal leiden tot een boeiend geheel dat mensen niet onbewogen laat. Voor *Helden van de Tour* van Jan Cleijne had de jury nog een eervolle vermelding over.

Tijdens het Internationaler Comic Salon in Erlangen in juni ontving **Ralf König** de belangrijkste Max und Moritz-Preis voor zijn indrukwekkende oeuvre.

Prijzen in andere categorieën gingen onder meer naar Ulli Lust (Oostenrijkse stripmaker) en de Duitse tekenaar 18 Metzger die met *Totes Meer* de prijs voor het beste Duitstalige album won.

ADVERTISEMENT

STRIPS & VEEL MEER!

STRIPWINKEL STORS

STRIPS & veel meer!
Scheffersplein 1 Dordrecht
078 6142012 • stripwinkel-stors.nl

313

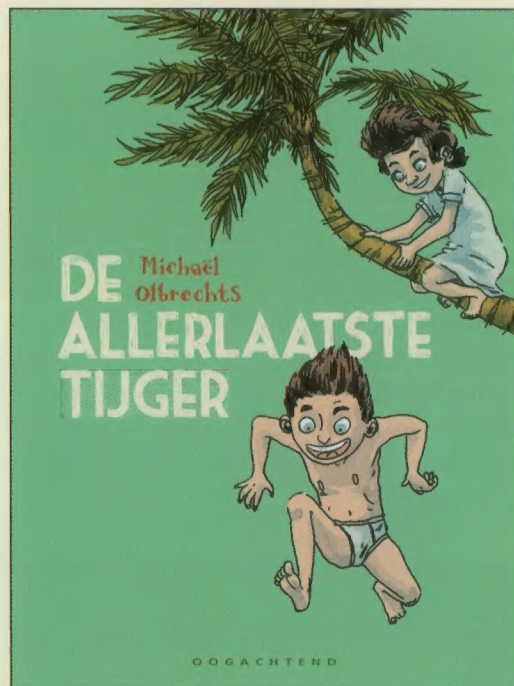
STRIPCURIOSA

driedertien®

STRIPCURIOSA

Voorstraat 313 Dordrecht • 078 6489500

➔ WINNEN

Met je allereerste stripalbum meteen in de prijzen vallen. Het overkwam Michaël Olbrechts die in Haarlem de Silvester Debuutprijs – naast de eer ook een bedrag van €1000 – in ontvangst mocht nemen.

POM **PIET PIENTER EN BERT BIBBER**

> WAARVOOR?

Op 2 mei is striptekenaar **Jozef van Hove**, beter bekend als **Pom**, overleden op 94-jarige leeftijd. Als kind al is Pom geïnteresseerd in strips waarbij *Kuifje* van Hergé een bron van inspiratie is. Omdat zijn vader niet achter een tekencarrière staat, volgt hij een opleiding tot radiotechnicus. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werkt hij in Duitsland wat hem na afloop een gevangenisstraf van een jaar oplevert op verdenking van collaboratie. Na de oorlog in 1950 besluit hij, ook al omdat hij moeizaam werk kan vinden, zijn droom van striptekenaar te volgen. Na wat korte andere tekenactiviteiten voor een Antwerpse krant, start hij in 1951 zijn bekendste creatie: *Piet Pienter en Bert Bibber*. Hij zal de strip 45 jaar lang tekenen en dat levert een ongeveer zelfde aantal albums op. Hij verloochent zijn opleiding overigens niet in zijn strips. Zo vinden de figuren professor Kumulus en Hilarius Warwinkel zaken uit zoals de antizwaartekrachtgenerator en de elektronische gedachteoverbrenger. Pom leeft na zijn pensioen

een teruggetrokken leven in een huisje in de bossen van Nijlen. Hij is wars van welke vorm van publiciteit dan ook en weigert (bijna) alle interviewverzoeken en eerbetonen aan zijn striphelden zoals een standbeeld en een stripmuur. Hij overlijdt uiteindelijk in een verzorgingshuis waarin hij kort voor zijn dood wordt opgenomen.

Op 6 juni overleed de Engelse kinderboekenschrijver en illustrator **Eric Hill** op 86-jarige leeftijd. Hill was het meest bekend vanwege de kinderboeken over *Spot the Dog*, bij ons beter bekend als *Dribbel*. De boeken schreef Hill aanvankelijk voor zijn zoon Christopher en de eerste verscheen in 1980. Ze waren vanaf het begin een groot succes mede vanwege het 'concept' waarbij kinderen flapjes moesten oplichten om het verhaal te volgen. De serie zou in tien talen vertaald worden en er werd een tekenfilmserie over gemaakt die in Nederland door de VPRO op televisie werd gebracht.

Olbrechts deed dat met de strip *De allerlaatste tijger* met daarin een verhaal dat hij mede baseerde op zijn eigen familiegeschiedenis. Stripschrift geeft in samenwerking met uitgeverij Oogachtend drie gesigneerde exemplaren weg aan lezers die ons het goede antwoord geven op de volgende vraag:

Aan welke school en voor welke opleiding studeerde Michaël Olbrechts af met de strip *De allerlaatste tijger*?

Stuur het antwoord vóór 31 augustus 2014 naar

Laatste tijger-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Bij meer dan drie goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend.

Maximaal één inzending per adres en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag Matena-prijsvraag Stripschrift 437:

We vroegen naar de door Dick Matena getekende serie waarin de figuren Castor en Pollux voorkomen. Dat is natuurlijk *De Argonautjes*. Na loting belonen we de winnaars met een gesigneerd exemplaar van het album *100 Pagina's Dick*.

Richard Foppe (Groningen), **Jan van Riel** (Tilburg, en wat ons betreft ook winnaar van de originaliteitsprijs getuige zijn hierbij afgebeelde inzending) en **Nico Schunselaar** (Emmen) hebben het boek inmiddels binnen. Gefeliciteerd allemaal!

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie

Teus de Kruijf, Arco van Os, Rik Sanders

Medewerkers

Tijs Bagchus, Olav Beemer, Peter Beemsterboer, Ruud Booms, Peter Breedveld, Marq van Broekhoven, Erik van der Hoeven, Frits Jonker, Seb van der Kaaden, Fons Kolkman, Just de Leeuwe, Taco Lemstra, Bert Post, Dik Rondeltap, Ton Schuringa, Rik Spanjers, Erwin Suvaal, Willem Thijssen, Jan Willem de Vries, Rudy Vrooman

Aan Stripschrift is in 2011 de P. Hans Frankfurterprijs voor bijzondere verdiensten toegekend.

Omslag

Berge Ring

Redactie-adres

Postbus 84206
 3009 CE Rotterdam
 t 010-2201063

e redactie@stripschrift.nl
 @Stripschrift
 Stripschrift

Abonnementen

Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.

Maak het juiste bedrag over op
 IBAN NL07 INGB 0009 3475 90
 SWIFT/BIC INGBNL2A
 ten name van
 Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
 Nederland € 52,00
 België € 57,00
 Other countries € 73,00

Bedragen zijn inclusief 6% BTW
 Maximaal 2 abonnementen per adres.
 Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht

Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal

Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties

Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripstift.nl

Druk

Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie Nederland

Stichting Uitgeverij Stripstift
 Kleine Beer 467
 3067 ZW Rotterdam
 t 010-2201063
 e uitgever@stripstift.nl
 w www.stripstift.nl
 KvK Rotterdam 24335843

Distributie België
 Pincele, Leuven

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

PLEZIER MET VIER

